CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL VERICA TRSTENJAK prezentate la 12 aprilie 2011 [1]

Cuprins

I — Introducere ..... I - 12540

II — Legislația aplicabilă ..... I - 12540

A — Regulamentul nr. 44/2001 ..... I - 12540

B — Directiva 93/98 și Directiva 2006/116 ..... I - 12542

C — Directiva 2001/29 ..... I - 12544

III — Situația de fapt ..... I - 12546

IV — Procedura în fața instanțelor naționale ..... I - 12547

V — Întrebările preliminare ..... I - 12548

VI — Procedura în fața Curții ..... I - 12549

VII — Cu privire la admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare și a diferitor întrebări preliminare ..... I - 12549

VIII — Cu privire la prima întrebare preliminară ..... I - 12550

A — Principalele argumente ale părților ..... I - 12551

B — Cu privire la admisibilitate ..... I - 12553

C — Apreciere juridică ..... I - 12553

1. Cu privire la economia generală a Regulamentului nr. 44/2001 ..... I - 12554

1 — Limba originală: germana.

2. Legăturile sistematice cu norme având obiective similare ..... I - 12555

a) Orientare după articolul 34 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001? ..... I - 12555

b) Orientare după articolul 28 din Regulamentul nr. 44/2001 ..... I - 12557

3. Jurisprudența Curții ..... I - 12559

4. Obiecții justificate ..... I - 12560

5. Cu privire la noțiunea de legătură strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 ..... I - 12562

a) Legătura dintre acțiunea de bază și cealaltă acțiune/celelalte acțiuni I - 12562

b) Identitatea situației de fapt ..... I - 12563

c) Legătura juridică suficient de strânsă ..... I - 12565

d) Lipsa unei examinări sau a unei estimări separate a riscului de contradicție în cazul concret ..... I - 12566

D — Concluzie ..... I - 12566

IX — Cu privire la celelalte întrebări preliminare ..... I - 12567

A — Cu privire la a patra întrebare preliminară ..... I - 12567

1. Principalele argumente ale părților ..... I - 12568

2. Cu privire la admisibilitate ..... I - 12570

3. Apreciere juridică ..... I - 12570

a) Cu privire la dreptul la protecție al fotografiilor portret ..... I - 12571

b) Cu privire la noțiunea de reproducere ..... I - 12572

c) Concluzie ..... I - 12574

B — Cu privire la a treia întrebare preliminară ..... I - 12574

1. Principalele argumente ale părților ..... I - 12575

2. Apreciere juridică ..... I - 12577

a) Cu privire la tehnica legislativă care stă la baza articolului 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29 ..... I - 12577

b) Cu privire la primul aspect al întrebării ..... I - 12578

c) Cu privire la al doilea aspect al întrebării ..... I - 12580

d) Cu privire la al treilea aspect al întrebării ..... I - 12581

C — Cu privire la a doua întrebare preliminară ..... I - 12581

1. Principalele argumente ale părților ..... I - 12582

2. Apreciere juridică ..... I - 12583

a) Cu privire la primul aspect al întrebării ..... I - 12584

b) Cu privire la al doilea aspect al întrebării ..... I - 12586

i) Cu privire la imposibilitatea de a indica numele autorului ..... I - 12586

ii) Cu privire la consecințele juridice în cazul în care nu a fost imposibilă indicarea sursei și a numelui autorului ..... I - 12587

iii) Concluzie ..... I - 12589

c) Observații suplimentare ..... I - 12589

i) Citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei ..... I - 12589

ii) Citarea integrală ..... I - 12590

iii) Alte condiții ..... I - 12591

X — Concluzie ..... I - 12591

I — Introducere

1. Prin prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare întemeiată pe articolul 267 TFUE, Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena, denumit în continuare „instanța de trimitere") ridică în primul rând o problemă de interpretare privind competența în caz de conexitate, reglementată la articolul 6 punctul 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială [2], ceea ce oferă Curții oportunitatea de a-și dezvolta jurisprudența în acest domeniu [3].

2. Celelalte întrebări preliminare privesc Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale drepturilor de autor și ale drepturilor conexe în societatea informațională [4]. În primul rând, se ridică problema dacă un portret-robot care a fost realizat pe baza unei fotografii poate fi publicat, fără consimțământul autorului fotografiei, în ziare, reviste și pe internet. Celelalte întrebări privesc posibilitățile de limitare în temeiul articolului 5 alineatul (3) literele (d) și (e) din directivă, care permite statelor membre să prevadă excepții și limitări la dreptul de reproducere pentru citate, respectiv pentru scopuri de siguranță publică.

3. Din punctul de vedere al situației de fapt, cauza principală are legătură cu răpirea cetățenei austriece Natascha K., cu măsurile de cercetare întreprinse de autoritățile de siguranță publică în acest caz, precum și cu prezentarea cazului în mass-media după evadarea din mâinile răpitorului.

II — Legislația aplicabilă [5]

A — *Regulamentul nr. 44/2001*

4. Potrivit articolului 68 alineatul (1), Regulamentul nr. 44/2001 înlocuiește, în relațiile dintre statele membre, cu excepția Danemarcei, Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie

2 — JO L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

3 — A se vedea în special Hotărârea din 27 septembrie 1988, Kalfelis (189/87, Rec., p. 5565), și Hotărârea din 13 iulie 2006, Roche Nederland și alții (C-539/03, Rec., p. I-6535), care sunt pronunțate în temeiul dispoziției precedente din Convenția de la Bruxelles, precum și Hotărârea din 11 octombrie 2007, Freeport (C-98/06, Rep., p. I-8319).

4 — JO L 167, p. 10, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 230, rectificare în JO L 314, p. 16.

5 — În sensul denumirilor utilizate în TUE și în TFUE, vom utiliza noțiunea „drept al Uniunii" ca noțiune generală pentru dreptul comunitar și pentru dreptul Uniunii. În măsura în care în continuare sunt avute în vedere dispoziții individuale de drept primar, sunt evocate norme aplicabile *ratione temporis*.

civilă și comercială (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”).

5. Considerentele (11), (12) și (15) ale regulamentului au următorul cuprins:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul potrivit căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. [...]

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

[…]

(15) În interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile. [...]”

6. Dispozițiile privind competența sunt reglementate în capitolul II din Regulamentul nr. 44/2001, care cuprinde articolele 2-31.

7. Articolul 2 alineatul (1) din regulament prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

8. Articolul 3 alineatul (1) din regulament prevede:

„Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol.”

9. Articolul 6 punctul 1 din regulament, care este inclus în același capitol, în secțiunea 2, denumită „Competențe speciale”, prevede:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru mai poate fi acționată în justiție:

1. atunci când există mai mulți pârâți, în fața instanței domiciliului oricăruia dintre aceștia, cu condiția ca cererile să fie atât de strâns legate între ele încât să fie

oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp, pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor."

10. Articolul 28 din secțiunea 9 („Litispendență și conexitate") a regulamentului are următorul conținut:

„(1) În cazul în care acțiuni conexe sunt pendinte înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior poate suspenda judecata.

(2) Dacă aceste acțiuni sunt pendinte în primă instanță, instanța sesizată ulterior poate, la cererea uneia dintre părți, să-și decline competența, dacă prima instanță sesizată are competență în acțiunea în cauză și dacă legislația internă permite conexarea acestor acțiuni.

(3) În înțelesul prezentului articol, sunt considerate conexe acele acțiuni care sunt atât de strâns legate între ele încât este oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor."

11. Articolul 34 punctul 3 din capitolul III („Recunoaștere și executare") din regulament prevede:

„O hotărâre nu este recunoscută:

[…]

3. dacă aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-un litigiu între aceleași părți în statul membru solicitat."

B — *Directiva 93/98 și Directiva 2006/116*

12. Considerentul(17) al Directivei 93/98/CEE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe [6] prevede următoarele:

„[…] protecția fotografiilor în statele membre face obiectul unor regimuri diferite; […] pentru a obține o armonizare suficientă a duratei de protecție a drepturilor asupra operelor fotografice, în special asupra celor care, datorită caracterului lor artistic sau profesional,

6 — JO L 290, p. 9, Ediție specială, 17/vol. 1, p. 141.

prezintă importanță în cadrul pieței interne, este necesară definirea nivelului de originalitate cerut în prezenta directivă; [...] o operă fotografică în înțelesul Convenției de la Berna trebuie să fie considerată originală dacă este o creație intelectuală a autorului, care îi reflectă personalitatea, fără ca alte criterii, precum valoarea sau destinația, să fie luate în considerare; [...] protecția altor fotografii ar trebui reglementată de legislațiile interne."

13. Articolul 6 din directivă prevede:

„Fotografiile care sunt originale, în înțelesul că reprezintă o creație intelectuală proprie autorului, sunt protejate în conformitate cu articolul 1. Nu se aplică niciun alt criteriu pentru a stabili dacă acestea pot beneficia de protecție. Statele membre pot prevedea și protecția altor fotografii."

14. În Directiva 2006/116/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe [7] sunt codificate dispozițiile Directivei 93/98.

15. Considerentul (16) al directivei prevede:

„Protecția fotografiilor în statele membre face obiectul unor regimuri diferite. O operă fotografică în sensul Convenției de la Berna trebuie să fie considerată originală în cazul în care este o creație intelectuală a autorului, care îi reflectă personalitatea, fără ca alte criterii, precum valoarea sau destinația, să fie luate în considerare. Protecția altor fotografii ar trebui reglementată de legislațiile interne."

16. Articolul 6 din directivă prevede:

„Fotografiile care sunt originale, în înțelesul că reprezintă o creație intelectuală proprie autorului, sunt protejate în conformitate cu articolul 1. Nu se aplică niciun alt criteriu pentru a stabili dacă acestea pot beneficia de protecție. Statele membre pot prevedea și protecția altor fotografii."

7 — JO L 372, p. 12, Ediție specială, 17/vol. 3, p. 7.

C — *Directiva 2001/29*

17. Considerentele (9), (21), (32) și (44) ale Directivei 2001/29 au următorul conținut:

„(9) Orice armonizare a dreptului de autor și a drepturilor conexe trebuie să aibă la bază un nivel ridicat de protecție, întrucât aceste drepturi sunt esențiale pentru creația intelectuală. Protecția lor contribuie la menținerea și dezvoltarea creativității în interesul autorilor, artiștilor interpreți sau executanți, producătorilor, consumatorilor, culturii, industriei și publicului larg. În consecință, proprietatea intelectuală a fost recunoscută ca parte integrantă a proprietății.

[…]

(21) Prezenta directivă trebuie să definească domeniul de aplicare a actelor aflate sub incidența dreptului de reproducere cu privire la diverși beneficiari. Aceasta trebuie să se realizeze în conformitate cu acquis-ul comunitar. Este necesară o definiție generală a acestor acte pentru a asigura certitudinea juridică în cadrul pieței interne.

[…]

(32) Prezenta directivă prevede o enumerare exhaustivă a excepțiilor și limitărilor privind dreptul de reproducere și dreptul de comunicare publică. Anumite excepții sau limitări se aplică doar dreptului de reproducere, dacă este cazul. Această listă ține cont în mod corespunzător de diferitele tradiții juridice ale statelor membre, având în același timp ca scop să asigure funcționarea pieței interne. Statele membre trebuie să aplice în mod coerent aceste excepții și limitări, care vor fi evaluate cu ocazia revizuirii legislației de punere în aplicare în viitor.

[…]

(44) Aplicarea excepțiilor sau limitărilor prevăzute de prezenta directivă trebuie realizată în conformitate cu obligațiile internaționale. Astfel de excepții și limitări nu pot fi aplicate într-un mod care să aducă atingere intereselor legitime ale titularului dreptului sau care să intre în conflict cu exploatarea normală a operei sale sau a altor obiecte protejate. Prevederea unor astfel de excepții sau limitări de către statele membre ar trebui, în special, să reflecte în mod corespunzător impactul economic crescut pe care îl pot avea astfel de excepții și limitări în contextul noului mediu electronic. În consecință, ar putea fi necesar să se restrângă și mai mult domeniul de aplicare a anumitor excepții sau limitări în ceea ce privește anumite utilizări noi ale operelor și ale altor obiecte protejate.”

18. Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/29 prevede:

„Prezenta directivă reglementează protecția juridică a dreptului de autor și a drepturilor conexe în cadrul pieței interne, acordând o atenție specială societății informaționale.”

19. Articolul 2 litera (a) din directivă, ce reglementează dreptul de reproducere, este redactat după cum urmează:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte:

(a) pentru autori, a operelor lor.”

20. Articolul 3 alineatul (1) din directivă privește dreptul de comunicare publică a operelor și dreptul de a pune la dispoziția publicului alte obiecte protejate. Acesta prevede:

„Statele membre prevăd dreptul exclusiv al autorului de a autoriza sau de a interzice orice comunicare publică a operelor lor, prin cablu sau fără cablu, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment.”

21. Articolul 5 din directivă („Excepții și limitări”) conține în special următoarele reglementări:

„[…] (3) Statele membre pot să prevadă excepții sau limitări la drepturile prevăzute la articolele 2 și 3 în următoarele cazuri:

[…]

(d) utilizarea de citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei, cu condiția ca acestea să se refere la o operă sau un alt obiect protejat care a fost deja pus în mod legal la dispoziția publicului, să fie indicată sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea lor să fie în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale;

(e) utilizarea pentru scopuri de siguranță publică sau pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor administrative, parlamentare sau judiciare [sau informarea corespunzătoare cu privire la acestea];

[…]

(5) Excepțiile și limitările prevăzute la alineatele (1), (2), (3) și (4) se aplică numai în anumite cazuri speciale care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei sau a altui obiect protejat și nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului."

III — Situația de fapt

22. Reclamanta din acțiunea principală este fotograf independent. Ea fotografiază, printre altele, copii din grădinițe și din cămine de copii. În cadrul activității sale profesionale, a realizat fotografii portret ale cetățenei austriece Natascha K. (denumite în continuare „fotografiile în litigiu") înainte de răpirea acesteia, în anul 1998. Reclamanta a stabilit fundalul, poziția și expresia feței și a realizat și a developat fotografiile.

23. De peste 17 ani, reclamanta își semnează fotografiile produse cu numele și cu denumirea studioului său. În decursul timpului, mențiunea a fost aplicată în diferite moduri, prin autocolante și/sau imprimări pe mape decorative, respectiv pe cadre de carton. În orice caz, numele și sediul profesional al reclamantei se pot identifica din această mențiune a creatorului.

24. Reclamanta din acțiunea principală a vândut lucrările produse, însă nu a acordat terților drepturi asupra respectivelor fotografii și nici nu și-a dat acordul în ceea ce privește publicarea respectivelor fotografii. Prețul de achiziție cerut pentru fotografii a cuprins, așadar, numai plata costurilor de realizare.

25. În anul 1998, după ce Natascha K., în vârstă de 10 ani, a fost răpită, autoritățile de siguranță publică au lansat un apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor, în cadrul căruia au fost utilizate fotografiile în litigiu.

26. Pârâții în acțiunea principală sunt edituri de presă. Numai primul pârât din acțiunea principală are sediul la Viena, Austria. Ceilalți pârâți, de la al doilea la al cincilea, au sediul în Germania.

27. Primul și al treilea pârât din acțiunea principală editează cotidiene care apar (și) în Austria (*Der Standard*, respectiv *Süddeutsche Zeitung*), iar cel de al patrulea pârât, o revistă săptămânală care apare și în Austria (*Der Spiegel*). Cel de al cincilea pârât editează un cotidian care apare exclusiv în Germania (*Express*). Al doilea pârât editează un cotidian (*Bild*), a cărui ediție federală germană nu este difuzată în Austria. În schimb, ediția de München a respectivului ziar apare și în Austria.

Al doilea pârât mai editează un cotidian (*Die Welt*) care este difuzat și în Austria și publică de asemenea pagini de știri pe internet.

28. În anul 2006, Natascha K. a reușit să scape din mâinile răpitorului. Acțiunea principală privește mediatizarea acestui caz de către pârâții din acțiunea principală după acest moment și înainte de primul interviu televizat, acordat de Natascha K. la 5 septembrie 2006. În acest interval de timp nu au existat fotografii recente ale Nataschei K. În cadrul articolelor lor, pârâții din acțiunea principală au publicat fotografiile în litigiu în ziarele, revistele și pe paginile de internet indicate anterior fără menționarea autorului sau cu menționarea necorespunzătoare a numelui acestuia, întrucât drept autor nu a fost citat numele reclamantei din acțiunea principală, ci un alt nume. Relatările din cotidiene, reviste și de pe paginile de internet prezintă diferențe în ceea ce privește fotografiile selectate și textele care le însoțeau. Pârâții din acțiunea principală invocă faptul că ar fi obținut fotografiile în litigiu de la o agenție de știri, fără ca numele reclamantei din acțiunea principală să fi fost menționat sau cu indicarea unui autor diferit.

29. În unele articole a fost publicat de asemenea și un portret-robot care reda înfățișarea Nataschei K. așa cum se presupunea că trebuie să arate la acea vreme (denumit în continuare „portretul-robot în litigiu"). Acest portret-robot a fost realizat de un grafician cu ajutorul unui program informatic, pe baza uneia dintre fotografiile în litigiu.

IV — Procedura în fața instanțelor naționale

30. Reclamanta din acțiunea principală a formulat acțiune împotriva pârâților din acțiunea principală în fața Handelsgericht Wien, Austria. Acțiunea vizează în esență [8] încetarea reproducerii fără consimțământul său, respectiv fără menționarea sa în calitate de autor, a fotografiilor și a portretului-robot în litigiu, precum și plata unor drepturi bănești și a unor daune interese.

31. Totodată, reclamanta din acțiunea principală a inițiat o procedură privind măsurile provizorii, asupra căreia instanța supremă s-a pronunțat între timp.

8 — Acțiunea principală are ca obiect și distribuirea fotografiilor. Întrucât pentru prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare acest aspect nu este esențial, distribuirea nu va fi examinată separat în cele ce urmează. Trebuie să se sublinieze totuși că posibilitatea de a prevedea excepții și limitări în temeiul articolului 5 alineatul (3) literele (d) și (e) din Directiva 2001/29 este restrânsă la articolele 2 și 3 din directiva amintită și nu se extinde, așadar, la dreptul de distribuire în temeiul articolului 4 din aceasta.

V — Întrebările preliminare

32. Prin cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare din 8 martie 2010, instanța de trimitere adresează Curții următoarele întrebări:

„1) Articolul 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că aplicarea sa și, prin urmare, judecarea împreună a mai multor cauze nu sunt excluse în cazul în care acțiunile formulate împotriva mai multor pârâți ca urmare a unor încălcări ale dreptului de autor identice din punct de vedere material au temeiuri juridice care diferă de la o țară la alta, însă al căror conținut este în esență identic, astfel cum se întâmplă în toate statele europene în ceea ce privește dreptul de a solicita încetarea comportamentului contestat independent de existența unei fapte culpabile a pârâtului, dreptul la o remunerație adecvată în cazul actelor care aduc atingere dreptului de autor și dreptul de a obține despăgubiri pentru utilizarea nelegală a operei?

2) a) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat, în raport cu articolul 5 alineatul (5) din aceeași directivă, în sensul că nu este exclusă aplicarea sa în cazul în care un articol de presă care citează o operă sau un alt obiect protejat nu este o operă literară protejată de un drept de autor?

2) b) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat, în raport cu articolul 5 alineatul (5) din aceeași directivă, în sensul că nu este exclusă aplicarea sa în cazul în care opera sau un alt obiect protejat citat nu este însoțit de numele autorului sau al artistului interpret?

3) a) Articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat, în raport cu articolul 5 alineatul (5) din aceeași directivă, în sensul că aplicarea sa în interesul justiției penale pentru a proteja siguranța publică necesită un apel concret, actual și expres din partea autorităților competente la publicarea imaginii, ceea ce înseamnă că publicarea imaginii trebuie cerută în mod oficial de autorități în vederea cercetărilor, în caz contrar având loc o încălcare a dreptului de autor?

3) b) În cazul unui răspuns negativ la întrebarea 3) litera a): mass-media poate invoca articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 și în cazul în care hotărăște din proprie inițiativă, în lipsa unei astfel de cereri din partea autorităților, dacă imaginile trebuie publicate «în interesul siguranței publice»?

3) c) În cazul unui răspuns pozitiv la întrebarea 3) litera b): în acest caz, este suficient ca mass-media să afirme după momentul publicării imaginii că aceasta a fost efectuată în vederea cercetărilor sau este întotdeauna necesar ca cititorilor să le fi fost adresat un apel concret prin care li se cerea să contribuie la efectuarea cercetărilor referitoare la comiterea unei infracțiuni și ca acest apel să fi fost asociat în mod direct publicării imaginii?

VI — Procedura în fața Curții

33. Decizia de trimitere a fost primită la grefa Curții la 22 martie 2010.

34. Reclamanta, pârâții din acțiunea principală, guvernele austriac, italian și spaniol, precum și Comisia au depus observații scrise.

35. Întrucât niciuna dintre părți nu a solicitat deschiderea procedurii orale, concluziile din prezenta cauză au putut fi prezentate în urma reuniunii generale din 14 decembrie 2010.

4) Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2001/29 coroborat cu articolul 5 alineatul (5) din aceasta și cu articolul 12 din Convenția de la Berna trebuie interpretate, în special în raport cu articolul 1 din Protocolul adițional la CEDO și cu articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale, în sensul că dreptul de autor asigură unor opere fotografice și/sau unor fotografii, în special fotografii portret, o protecție mai «slabă» sau nu asigură nicio protecție ca urmare a faptului că, în ceea ce privește «fotografia realistă», acestea oferă posibilități de creație artistică prea limitate?"

VII — Cu privire la admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare și a diferitor întrebări preliminare

36. Pârâții din acțiunea principală au îndoieli cu privire la admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare în ansamblu. Instanța nu ar fi stabilit în măsură suficientă situația de fapt și nu ar fi motivat suficient îndoielile sale privind interpretarea

corectă a dreptului Uniunii. De asemenea, nu ar fi fost stabilită o legătură suficientă între dispozițiile legislației naționale aplicabile în cauză și dispozițiile din dreptul Uniunii, în special nu ar fi fost citate normele pertinente de drept național.

37. Aceste obiecții nu pot fi reținute.

38. Astfel cum rezultă din cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare, prezenta cauză se caracterizează în special prin particularitatea că a fost precedată de o cerere de măsuri provizorii. În respectiva procedură, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, denumită în continuare „OGH") din Austria a formulat opinii juridice a căror compatibilitate cu dispozițiile din dreptul Uniunii este în prezent contestată de părțile din acțiunea principală. În scopul cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare, potrivit articolului 267 TFUE, este suficient dacă instanța de trimitere prezintă opinia juridică a OGH și evidențiază că, având în vedere pozițiile diferite ale părților din acțiunea principală, are îndoieli cu privire la compatibilitatea acestei opinii juridice cu dispozițiile din dreptul Uniunii. De altfel, în prezentarea opiniei juridice a OGH, instanța de trimitere a descris reglementările pertinente ale legislației naționale cu o precizie suficientă pentru scopurile prezentei proceduri.

VIII — Cu privire la prima întrebare preliminară

39. Prima întrebare preliminară privește competența în caz de conexitate, potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001. Instanța de trimitere ridică problema dacă, potrivit dispoziției menționate, este competentă să soluționeze și acțiunile formulate împotriva celui de al doilea și împotriva celui de al cincilea pârât din acțiunea principală, având în vedere că sunt în discuție articole apărute în ziare care sunt publicate numai în Germania (așadar, cotidianul *Express* și ediția federală a *Bild*) [9].

40. Elementele de fapt și de drept ale prezentei cauze se caracterizează printre altele prin aspectul că instanța de trimitere, potrivit articolului 2 din Regulamentul nr. 44/2001, este competentă să soluționeze acțiunea formulată împotriva primului pârât din acțiunea principală, care are sediul la Viena și editează ziarul *Der Standard*, ce apare în Austria. Potrivit instanței de trimitere, în această acțiune, care privește încălcarea drepturilor de autor ale reclamantei, se aplică dreptul austriac. Acțiunile îndreptate împotriva celui de al cincilea pârât și împotriva celui de al doilea pârât din acțiunea principală privesc articolele publicate în cotidianul *Express* și în ediția federală a *Bild* și se întemeiază pe încălcări similare ale drepturilor de autor ale reclamantei. Dacă instanța de trimitere este competentă pentru judecarea acestor acțiuni, potrivit indicațiilor sale, în ceea ce privește publicarea în respectivele cotidiene care nu apar în

9 — A se vedea punctul 27 din prezentele concluzii. Instanța de trimitere nu mai adresează respectiva întrebare pentru celelalte ziare, reviste și pagini de internet.

Austria ar trebui aplicată legislația germană. În continuare, instanța de trimitere arată că reglementările legislației germane și cele ale legislației austriece sunt diferite, însă prevăd condiții care în esență sunt comparabile.

A — *Principalele argumente ale părților*

41. În opinia *reclamantei din acțiunea principală,* posibilitatea de a aplica în speță competența în caz de conexitate este deschisă. Ar fi oportună instrumentarea și judecarea cauzelor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor, care se bazează pe aceeași situație de fapt și pe legislații aplicabile aproape identice. Cu mici diferențe, cererile formulate împotriva tuturor pârâților din acțiunea principală ar fi identice. Situația de fapt ar fi comparabilă, întrucât în toate cazurile ar fi fost utilizate fotografiile în litigiu fără consimțământul reclamantei din acțiunea principală. Aspectul că în acțiunile individuale sunt aplicabile dispoziții naționale diferite, dar care în esență au aceeași bază juridică, nu ar împiedica aplicarea articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001. În favoarea unei asemenea interpretări ar pleda și motive de economie a procedurii. În plus, în epoca internetului, autorul ar trebui să aibă posibilitatea de a urmări eficient încălcările drepturilor de autor săvârșite în state membre diferite.

42. *Pârâții în acțiunea principală* consideră întrebarea însăși ca fiind inadmisibilă, întrucât numai instanțele ale căror hotărâri nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern pot cere Curții să se pronunțe asupra interpretării Regulamentului nr. 44/2001. În continuare, aceștia consideră că articolul 6 punctul 1 din regulament nu ar putea fi aplicat în speță întrucât ar lipsi legătura strânsă impusă de această dispoziție. În primul rând, publicarea în mijloace de informare diferite a imaginilor în litigiu ar trebui să fie judecată separat pentru fiecare mijloc de informare. În al doilea rând, situația juridică ar fi diferită de la stat membru la stat membru, astfel încât nu ar fi posibilă pronunțarea unor hotărâri ireconciliabile. Într-un caz similar, în Hotărârea Roche Nederland și alții [10], Curtea a respins existența unei legături suficient de strânse. În respectivul caz, pârâții aparțineau chiar aceluiași grup și, în temeiul unei politici comune de afaceri, au acționat în același mod. *A fortiori*, în speță ar fi exclusă o legătură strânsă.

10 — Citată la nota de subsol 3.

43. *Guvernul austriac* și *Comisia* susțin că aplicarea articolului 6 punctul 1 din regulament nu poate fi exclusă prin simplul fapt că în acțiunea formulată împotriva primului pârât, cu sediul în Austria, și în celelalte acțiuni se aplică legislații naționale diferite.

44. Comisia relevă în primul rând faptul că noțiunea de hotărâre ireconciliabilă de la articolul 6 punctul 1 din regulament nu poate fi interpretată similar celei de la articolul 34 punctul 3 din regulament. Dimpotrivă, articolul 6 punctul 1 s-ar afla într-o strânsă legătură cu articolul 28 alineatul (3) din regulament, întrucât ambele articole vizează evitarea unor hotărâri ireconciliabile. Cu toate acestea, obiectivele celor două dispoziții nu ar fi complet identice.

45. Pe de altă parte, guvernul austriac susține că articolul 6 punctul 1 din regulament nu vizează eliminarea riscului unor hotărâri ireconciliabile care ar putea rezulta din faptul că legislațiile naționale aplicabile sunt diferite, iar aceste diferențe între legislațiile naționale ar putea duce la hotărâri diferite, ci are drept scop evitarea unor contradicții între două hotărâri care ar putea rezulta din aprecierea diferită a situației de fapt. Pentru acest motiv, articolul 6 punctul 1 din regulament cuprinde și acțiuni în care se aplică o legislație diferită, în măsura în care condițiile potrivit ambelor legislații sunt în esență comparabile.

46. De asemenea, în opinia Comisiei, nu constituie o condiție pentru aplicarea articolului 6 punctul 1 ca acțiunile individuale să aibă temeiuri juridice identice. În caz contrar, respectiva dispoziție și-ar pierde o parte importantă din efectul său util. Riscul adoptării unor hotărâri ireconciliabile nu ar constitui un factor decisiv pentru aplicarea respectivei dispoziții. Dimpotrivă, ar trebui examinate toate elementele cazului individual având-use în vedere în special obiectivele consolidării protecției juridice și evitării procedurilor paralele, precum și interesele reclamantului și ale pârâtului. În plus, ar trebui să se asigure existența unor posibilități adecvate de respectare a drepturilor de proprietate intelectuală. În speță, în ceea ce privește cel de al doilea pârât din acțiunea principală, ar predomina interesul reclamantei din acțiunea principală pentru o protecție juridică efectivă împotriva încălcărilor drepturilor de autor, astfel încât ar fi aplicabil articolul 6 punctul 1 din regulament. Pentru cel de al cincilea pârât, care își difuzează ziarul numai în Germania, o asemenea acțiune nu ar fi însă suficient de previzibilă, astfel încât articolul 6 punctul 1 din regulament nu s-ar aplica.

B — *Cu privire la admisibilitate*

47. Argumentul pârâților din acțiunea principală potrivit căruia prima întrebare este inadmisibilă întrucât numai instanțele ale căror hotărâri nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern pot cere Curții să se pronunțe asupra interpretării Regulamentului nr. 44/2001 trebuie respins.

48. Respectiva restricție, prevăzută la articolul 68 alineatul (1) CE, nu se mai regăsește în TFUE, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009 și care, prin urmare, este aplicabil *ratione temporis* în cazul cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare care a fost depusă la Curte la 22 martie 2010.

C — *Apreciere juridică*

49. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește să afle dacă, potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, norma de competență în caz de conexitate se poate aplica și în cazul acțiunilor formulate împotriva celui de al doilea și împotriva celui de al cincilea pârât din acțiunea principală, în ceea ce privește publicarea fotografiilor și a portretului-robot în litigiu în mijloace de informare care apar numai în Germania, mai precis, în cotidianul *Express* și în ediția federală a *Bild*.

50. Potrivit articolului 6 punctul 1 din regulament, un reclamant care acționează în justiție o persoană în fața instanței domiciliului acesteia (denumită în continuare „acțiune de bază”) [11] mai poate acționa în fața respectivei instanțe și o altă persoană. Condiția în acest sens este ca între acțiunea de bază și cealaltă acțiune să existe o legătură atât de strânsă, încât să fie oportună instrumentarea și judecarea lor în același timp pentru a se evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor.

51. O acțiune de bază există în prezenta cauză prin acțiunea formulată împotriva primului pârât, care are sediul la Viena.

52. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la existența celei de a doua condiții prevăzute la articolul 6 punctul 1 din regulament, mai precis, cu privire la legătura strânsă dintre acțiunea de bază, pe de o parte, și acțiunile formulate împotriva celui de al doilea și împotriva celui de al cincilea pârât, pe de altă parte. A doua condiție își are originea în jurisprudența Curții cu privire la dispoziția din Convenția de la Bruxelles anterioară

11 — În legătură cu această noțiune, a se vedea Althammer, C., „Die Anforderungen an die «Ankerklage» am forum connexitatis”, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts,* 2006, p. 558 și urm.

articolului 6 punctul 1 din regulament. Articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles nu prevedea o condiție similară. Cu toate acestea, Curtea a considerat necesară examinarea acestei condiții suplimentare pentru a asigura eficiența practică a articolului 2 din Convenția de la Bruxelles, în care este consacrat principiul competenței instanțelor din statul de domiciliu al pârâtului [12]. În cadrul Regulamentului nr. 44/2001, legiuitorul Uniunii a preluat în textul dispoziției această condiție dezvoltată de Curte. Prin urmare, între articolul 6 punctul 1 din regulament și articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles există o continuitate.

53. Instanța de trimitere ridică problema dacă poate exista o legătură strânsă de tipul celei cerute la articolul 6 punctul 1 din regulament într-un caz în care:

— în toate cele trei acțiuni sunt invocate încălcări ale dreptului de autor care sunt identice din punct de vedere material, iar pretențiile formulate sunt comparabile;

— în acțiunea de bază se aplică legislația austriacă, iar în acțiunile formulate împotriva celui de al doilea și împotriva celui de al cincilea pârât, întrucât publicațiile sunt difuzate în Germania, se aplică legislația germană;

— condițiile prevăzute de legislația austriacă și de cea germană în ceea ce privește pretențiile invocate sunt în esență identice.

54. Ne vom apropia de un răspuns la această întrebare în mai multe etape. Mai întâi, ne vom referi la poziția competenței în caz de conexitate în economia generală a competențelor potrivit Regulamentului nr. 44/2001 (1). Apoi vom examina în ce relație se află articolul 6 punctul 1 din regulament, al cărui scop este în special evitarea riscului pronunțării unor hotărâri ireconciliabile, cu alte dispoziții având același obiectiv (2). După prezentarea acestui cadru juridic, vom prezenta cum a interpretat Curtea condiția legăturii strânse (3). Întrucât considerăm parțial justificate obiecțiile formulate împotriva jurisprudenței Curții (4), vom propune o ușoară modificare a abordării sale (5).

1. Cu privire la economia generală a Regulamentului nr. 44/2001

55. Potrivit articolului 2 din Regulamentul nr. 44/2001, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, în principiu, în fața instanțelor statului membru în cauză. Regulamentul prevede și o serie exhaustivă de norme de competență

12 — Hotărârea Kalfelis (citată la nota de subsol 3, punctele 6-12) și Hotărârea din 27 octombrie 1998, Réunion européenne și alții (C-51/97, Rec., p. I-6511, punctul 47 și urm.).

specială, care derogă de la respectivul principiu. Potrivit unei jurisprudențe constante, respectivele norme de competență specială, din care face parte și articolul 6 punctul 1 din regulament, sunt de strictă interpretare [13].

56. La interpretarea articolului 6 punctul 1 din regulament trebuie să se țină seama și de considerentul (11) al acestuia. Potrivit respectivului considerent, normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate. Ele trebuie să se întemeieze pe principiul potrivit căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului. Nu se poate deroga de la acest principiu decât în câteva situații bine definite, în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură.

2. Legăturile sistematice cu norme având obiective similare

57. Obiectivul articolului 6 punctul 1 din regulament este în special ca, în cazul acțiunilor care sunt strâns legate între ele, să se evite pronunțarea unor hotărâri ireconciliabile [14]. Este, așadar, potrivit ca, la interpretarea acestei dispoziții, să ne orientăm după alte dispoziții din regulament care au un obiectiv similar. Articolul 34 punctul 3 din regulament (a) și articolul 28 din regulament (b) se referă de asemenea la contrarietatea între două hotărâri judecătorești.

a) Orientare după articolul 34 punctul 3 din Regulamentul nr. 44/2001?

58. Mai întâi se pune întrebarea dacă articolul 6 punctul 1 din regulament trebuie interpretat orientându-ne după articolul 34 punctul 3 din regulament și după jurisprudența cu privire la acesta. Respectiva dispoziție prevede că o hotărâre pronunțată într-un litigiu între două părți dintr-un stat membru nu este recunoscută în celălalt stat membru în care se solicită recunoașterea sa dacă aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată într-un litigiu între aceleași părți în statul membru solicitat.

59. Curtea a stabilit cu privire la dispoziția care a precedat articolului 34 punctul 3 din regulament, respectiv articolul 27 alineatul (3) din Convenția de la Bruxelles, că se poate considera că două hotărâri sunt ireconciliabile în sensul respectivei dispoziții numai dacă cele două hotărâri au efecte juridice care se exclud reciproc [15]. De exemplu, acesta este cazul când, prin prima hotărâre pronunțată cu privire la două persoane se decide plata unei

13 — Hotărârea Freeport (citată la nota de subsol 3, punctul 35) și Hotărârea din 13 iulie 2006, Reisch Montage (C-103/05, Rec, p. I-6827, punctul 23).

14 — Articolul 6 punctul 1 din regulament urmărește, pe de altă parte, și obiective de economie a procedurii.

15 — Hotărârea din 4 februarie 1988, Hoffmann (145/86, Rec., p. 645 punctul 22).

pensii de întreținere în temeiul obligațiilor rezultate din căsătorie, iar prin cea a doua hotărâre se pronunță divorțul părților [16].

60. S-a propus ca interpretarea articolului 6 punctul 1 din regulament să se orienteze după articolul 34 punctul 3 și să se aplice jurisprudența amintită în cazul articolului 6 punctul 1 din regulament [17]. Or, motivele pe care le arătăm în continuare se opun acestei propuneri.

61. În primul rând, articolul 34 punctul 3 și articolul 6 punctul 1 din regulament privesc situații diferite și de aceea au obiective diferite.

62. Articolul 34 punctul 3 din regulament se aplică în etapa de recunoaștere și de executare a hotărârilor instanțelor altor state membre. Această dispoziție urmărește soluționarea conflictului dintre două hotărâri judecătorești pronunțate între aceleași părți, situație în care, în principiu, potrivit sistemului regulamentului, nu ar trebui să se ajungă [18]. Conform articolului 34 punctul 3 din regulament, nerecunoașterea reprezintă un caz excepțional, în care se justifică derogarea de la principiul recunoașterii cvasiautomate a hotărârilor instanțelor altor state membre și prin aceasta de la o „piatră de temelie" a Regulamentului nr. 44/2001. Pentru acest motiv, respectiva dispoziție trebuie să fie interpretată strict și trebuie să se limiteze la hotărâri cu consecințe juridice care se exclud reciproc [19].

63. Articolul 6 punctul 1 din regulament, în schimb, vizează un alt caz. În primul rând, articolul menționat are drept scop evitarea unor hotărâri judecătorești ireconciliabile înainte ca acestea să se fi pronunțat. În al doilea rând, nu este vorba despre contrarietate între două hotărâri referitoare la aceleași părți, ci la contradicții potențiale între două hotărâri din care una privește reclamantul și pârâtul din acțiunea de bază și cealaltă reclamantul și un alt pârât. Articolul 6 punctul 1 din regulament oferă reclamantului posibilitatea ca, în cazurile în care între acțiuni există o strânsă legătură, să supună ambele acțiuni aprecierii aceleiași instanțe pentru a evita astfel de contradicții între hotărârile care ar putea rezulta din faptul că două instanțe diferite se pronunță cu privire la respectivele acțiuni [20].

16 — *Ibidem*, punctul 25.

17 — Astfel, avocatul general Léger, la punctele 107-110 din Concluziile prezentate la 8 decembrie 2005 în cauza Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3), a preferat o astfel de interpretare strictă a articolului 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles. În hotărârea pe care a pronunțat-o în cauză, Curtea a lăsat deschisă problema dacă respectiva opinie trebuie sau nu trebuie reținută (a se vedea punctul 25 din respectiva hotărâre). Din Hotărârea Freeport (citată la nota de subsol 3) se poate reține însă că Curtea nu intenționează în mod serios să adopte o asemenea abordare strictă.

18 — A se vedea în special dispoziția privind litispendența, respectiv articolul 27 din Regulamentul nr. 44/2001.

19 — A se vedea considerentul (17) al regulamentului și Hotărârea din 6 decembrie 1994, Tatry (C-406/92, Rec., p. I-5439, punctul 55).

20 — Aplicarea articolului 6 punctul 1 poate avea de asemenea ca rezultat și avantaje din punctul de vedere al economiei procedurale.

64. Având în vedere obiectul de reglementare diferit al celor două dispoziții, prezentat mai sus, ni se pare că o preluare în cazul articolului 6 punctul 1 a jurisprudenței pronunțate cu privire la dispoziția care a precedat articolul 34 punctul 3 din regulament este prea puțin justificată.

65. În al doilea rând, împotriva preluării în cazul articolului 6 punctul 1 a jurisprudenței cu privire la dispoziția care a precedat articolul 34 punctul 3 din regulament militează faptul că prin aceasta s-ar restrânge în mare măsură efectul util al articolului 6 punctul 1 din regulament. Un caz în care consecințele juridice ale celor două hotărâri se exclud reciproc va exista de regulă numai dacă este vorba despre două hotărâri pronunțate cu privire la aceleași părți. Întrucât articolul 6 punctul 1 din regulament nu privește un asemenea caz, ci un caz în care ambele hotărâri sunt pronunțate, pe de o parte, între reclamantul și pârâtul din acțiunea de bază și, pe de altă parte, între reclamant și un alt pârât, de regulă, nu se va ajunge la consecințe juridice care se exclud reciproc în sensul articolului 34 punctul 3 din regulament. Astfel, chiar și în cazul când hotărârile ar fi ireconciliabile, de regulă, ambele ar putea fi executate [21].

66. În concluzie, interpretarea articolului 6 punctul 1 întemeiată pe articolul 34 punctul 3 din regulament și preluarea în cazul articolului 6 punctul 1 a jurisprudenței pronunțate cu privire la dispoziția ce a precedat articolul 34 punctul 3 din regulament trebuie respinse [22].

b) Orientare după articolul 28 din Regulamentul nr. 44/2001

67. La interpretarea articolului 6 punctul 1 din regulament trebuie să se țină seama de legătura dintre această dispoziție și articolul 28 din regulament. Potrivit articolului 28 alineatul (1) din regulament, în cazul în care acțiuni conexe sunt pendinte înaintea unor instanțe din state membre diferite, instanța sesizată ulterior poate suspenda judecata. Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute la alineatul (2) al respectivului articol, instanța sesizată ulterior poate chiar să își decline competența. Condițiile pentru existența unui raport de conexitate care, potrivit articolului 28 alineatului (1), pot justifica suspendarea judecății și, în condițiile suplimentare prevăzute la alineatul (2), pot chiar justifica declinarea competenței sunt reglementate la alineatul (3) al acestei dispoziții. Acestea sunt formulate în aceiași termeni precum cea de a doua condiție prevăzută la articolul 6 punctul 1 din regulament. Potrivit celor constatate

21 — A se vedea în acest sens punctul 109 din Concluziile avocatului general Léger prezentate în cauza Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3).

22 — În acest sens, a se vedea și Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe*, ediția a patra, 2010, L.G.D.J., p. 255.

mai sus [23], acest aspect se explică prin faptul că formularea articolului 6 punctul 1 din regulament își are originea în jurisprudența Curții privind articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles, iar Curtea s-a inspirat din dispoziția care a precedat articolul 28 alineatul (3) din regulament, mai precis articolul 22 alineatul (3) din Convenția de la Bruxelles.

68. Fie și numai pentru acest motiv, este clar că, la interpretarea articolului 6 punctul 1 din regulament, trebuie să se țină seama de legătura sa sistematică cu articolul 28 din regulament și, astfel, și de jurisprudența privind respectiva dispoziție și dispoziția care a precedat-o. Potrivit jurisprudenței Curții, noțiunea de conexitate conform articolului 22 al treilea paragraf din Convenția de la Bruxelles [în prezent articolul 28 alineatul (3) din regulament] trebuie interpretată în sensul că, pentru a exista conexitate între două acțiuni, este suficient ca la judecarea lor separată să existe riscul unor hotărâri ireconciliabile, fără să fie necesară existența riscului unor consecințe juridice care se exclud reciproc [24]. Considerăm că această jurisprudență poate fi preluată în cazul articolului 6 punctul 1 din regulament.

69. Este adevărat că nu toate aprecierile legiuitorului făcute la articolul 28 din regulament pot fi preluate în mod mecanic în cazul articolului 6 punctul 1 din regulament, întrucât, chiar dacă modul de redactare a celor două dispoziții este similar și chiar dacă ambele vizează obiective comparabile, între cele două dispoziții există totuși deosebiri care trebuie avute în vedere.

70. Articolul 28 alineatul (1) din regulament abilitează instanța sesizată ulterior să suspende judecata. Or, spre deosebire de articolul 6 punctul 1 din regulament, o suspendare nu conduce la transferul competenței internaționale. Este adevărat că, dacă sunt îndeplinite și condițiile prevăzute la articolul 28 alineatul (2) din regulament, o instanță poate, în anumite condiții suplimentare, să își decline competența. În orice caz, trebuie să se plece de la premisa că o instanță națională va lua deciziile la care o autorizează articolul 28 din regulament, în special ținând seama de interesul unei administrări armonioase a justiției.

71. În schimb, decizia dacă va utiliza norma de competență în caz de conexitate îi aparține exclusiv reclamantului. Desigur, reclamantul nu se orientează în funcție de interesul unei administrări armonioase a justiției, ci după criteriul instanței competente care îi convine. Pentru acest motiv, la interpretarea noțiunii de legătură strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament, trebuie să se țină seama în măsură suficientă de interesele pârâtului pentru a limita riscul unui posibil abuz. Prin urmare, noțiunea de legătură strânsă de la articolul 6 punctul 1 din regulament trebuie să se supună unor cerințe ceva mai exigente

23 — A se vedea punctul 52 din prezentele concluzii.

24 — Hotărârea Tatry (citată la nota de subsol 19, punctul 58).

decât aceeași noțiune de la articolul 28 din regulament [25].

74. În continuare, raționamentul Curții pornește de la premisa că o aplicare a articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 (respectiv din Convenția de la Bruxelles) poate fi avută în vedere numai dacă se poate ajunge la hotărâri ireconciliabile în sensul respectivei dispoziții. Pentru aceasta, nu este suficient ca soluțiile pronunțate în cauză să fie divergente, ci trebuie și ca această divergență să se înscrie în cadrul *aceleiași situații de fapt și de drept* [27] .

3. Jurisprudența Curții

72. După prezentarea cadrului juridic prevăzut de Regulamentul nr. 44/2001, ne vom referi la modul în care Curtea a interpretat noțiunea de legătură strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament. În această privință, pentru motivele menționate anterior, trebuie să avem în vedere și jurisprudența referitoare la articolul 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles.

75. Din Hotărârea Roche Nederland și alții rezultă în plus că, în cazul unor acțiuni în contrafacerea unui brevet european, formulate împotriva mai multor societăți cu sediul în state membre diferite pentru săvârșirea unor fapte pe teritoriul unuia sau mai multor state membre, Curtea a constatat că situația de fapt nu este identică. Curtea și-a argumentat poziția prin faptul că pârâții erau persoane diferite, iar actele de contrafacere săvârșite în diferite state membre care li se imputau nu sunt aceleași.

73. În primul rând, Curtea a evidențiat faptul că noțiunea de legătură strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament este o noțiune de drept al Uniunii, care trebuie să fie interpretată în mod autonom și unitar în toate statele membre [26].

76. În plus, Curtea a constatat în respectiva hotărâre că nu există aceeași situație de drept atunci când în cele două acțiuni se aplică o legislație diferită, iar această legislație nu este deplin armonizată, așa cum este cazul în materia dreptului brevetelor. Într-un asemenea caz, hotărârile divergente nu ar putea

25 — În acest sens, a se vedea Leible, S., în Rauscher, T., *Europäisches Zivilprozessrecht*, Sellier, 2006, articolul 6 punctul 8.

26 — Hotărârea Reisch Montage (citată la nota de subsol 13, punctul 29).

27 — Hotărârile Freeport (citată la nota de subsol 3, punctul 40) și Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3, punctul 26).

fi calificate drept ireconciliabile în sensul articolului 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles [28].

77. Ulterior, în Hotărârea Freeport, Curtea a constatat că identitatea temeiurilor juridice ale acțiunilor introduse împotriva diferiților pârâți nu face parte dintre condițiile prevăzute pentru aplicarea articolului 6 punctul 1 din regulament [29]. Instanța națională este singura competentă să aprecieze existența unei legături strânse între diferitele cereri cu care a fost sesizată, adică a riscului pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor. În această privință, instanța națională trebuie să țină cont de toate elementele necesare din dosar, ceea ce poate să o determine să ia în considerare temeiurile juridice ale acțiunilor introduse în fața ei [30].

28 — În respectiva hotărâre, Curtea a arătat că un brevet european intră în continuare sub incidența dreptului național al fiecăruia dintre statele contractante pentru care a fost acordat (teoria „legăturii"). Pentru acest motiv, o acțiune în contrafacerea unui brevet european trebuie examinată în lumina legislației naționale pertinente. În consecință, dacă la mai multe instanțe din diferite state membre sunt introduse acțiuni în contrafacerea unui brevet european emis în unul dintre aceste state membre, împotriva unor persoane care au domiciliul în respectivele state membre, pentru fapte pretins săvârșite pe teritoriul acestora, eventualele divergențe dintre hotărârile respectivelor instanțe nu s-ar întemeia pe aceeași situație de drept. Pentru acest motiv, nu există o situație de drept comparabilă. Întrucât nu există o situație de drept comparabilă, într-un asemenea caz nu ar apărea riscul de hotărâri ireconciliabile.

29 — Hotărâre citată la nota de subsol 3 (punctul 38).

30 — *Ibidem*, punctul 41.

4. Obiecții justificate

78. Împotriva anumitor elemente ale acestei jurisprudențe au fost formulate obiecții [31]. În ceea ce privește condiția dezvoltată de Curte în cauza Roche Nederland și alții, potrivit căreia articolul 6 punctul 1 din regulament poate fi aplicat numai dacă ambele acțiuni au același temei juridic, aceste obiecții ni se par justificate. Respectiva condiție pare să pornească de la premisa că nu pot exista hotărâri ireconciliabile în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament dacă în aceste acțiuni se pot aplica legislații naționale diferite, iar aceste legislații nu sunt pe deplin armonizate. Această premisă nu este însă corectă [32]. Ar fi corectă numai dacă toate contradicțiile care pot afecta hotărârile pronunțate în două acțiuni pendinte la instanțe diferite și în care se aplică o legislație diferită ar fi determinate

31 — Kur, A., „A Farewell to Cross-Border Injunctions? The ECJ Decisions GAT v. Luk and Roche Nederland v. Primus and Goldenberg", *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2006, p. 844, 849 și urm.; Wilderspin, M., „La competence juridictionnelle en matière de litiges concernant la violation des droits de propriété intellectuelle", *Revue critique de droit international privé*, 2006, p. 777, 791 și urm.; Schlosser, P., „Anmerkung zu EuGH, Urteil v. 13.7.2006 – Rs. C-539/03 Roche Nederland BV u.a./Primus u. Goldenberg", *Juristenzeitung*, 2007, p. 303, 305 și urm.; Watt Muir, H., în Magnus, U., și Mankowski, P., *Brussels I Regulation*, Sellier, 2007, articolul 6 punctul 25a. În acest context, nu trebuie uitat că European Max Planck Group for Conflict of Laws in Intellectual Property (http://www.ip.mpg.de/shared/data/pdf/clip_brussels_i_dec_06_final.pdf, p. 11 și urm.), ca reacție la Hotărârea Roche Nederland și alții, a propus ca articolul 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 să fie modificat astfel încât asemenea cauze să intre sub incidența competenței în caz de conexitate.

32 — Foarte critic este Kur, A., *op. cit.* la nota de subsol 30, p. 850, care caracterizează acest argument ca fiind „vădit eronat".

de diferențele dintre cele două legislații aplicabile. Totuși, nu așa stau lucrurile.

79. În primul rând, se poate imagina că, în cazul a două hotărâri pronunțate de două instanțe, contradicțiile dintre respectivele hotărâri pot fi determinate de aprecierea diferită a situației de fapt de către instanțe. Dacă, astfel cum se întâmplă în speță, sunt formulate două acțiuni pentru încălcări ale dreptului de autor, dintre care una intră sub incidența dreptului austriac și cealaltă sub incidența dreptului german, pot apărea divergențe între hotărâri care se explică prin deosebirile dintre legislația germană și cea austriacă privind drepturile de autor. Or, pot exista divergențe care se explică și prin faptul că două instanțe care în esență aplică criterii juridice comparabile ajung la soluții diferite întrucât apreciază în mod diferit situația de fapt.

80. În al doilea rând, este posibil ca și într-un domeniu care nu este pe deplin armonizat să existe totuși anumite dispoziții minime armonizate. Într-un asemenea caz, chiar și acțiuni în care sunt aplicabile legislații naționale diferite pot avea ca obiect aceleași norme de fond, mai precis, dispozițiile comune de drept al Uniunii.

81. Prin urmare, în opinia noastră, nu poate fi reținut punctul de vedere al Curții că nu pot exista hotărâri ireconciliabile în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament în cazul acțiunilor în care se aplică legislații diferite, iar respectivele legislații nu sunt armonizate complet.

82. Acest punct de vedere nu se poate întemeia nici pe faptul că instanțele statelor membre nu ar avea competența de a decide cu privire la încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală din alte state membre, potrivit legislației respectivului stat membru. Sistemul Regulamentului nr. 44/2001 se bazează tocmai pe o asemenea competență de principiu a instanțelor.

83. În al treilea rând, în exemplul care urmează se pune problema dacă poate fi o condiție obligatorie a articolului 6 punctul 1 din regulament ca atât în acțiunea de bază, cât și în cealaltă acțiune să fie aplicată aceeași legislație. În cazul unei obligații de garanție, în care unul dintre pârâți poartă răspunderea numai dacă celălalt pârât nu poartă răspunderea, respectiv în cazul unei răspunderi alternative, în opinia noastră, există un interes evident ca respectiva cauză să fie judecată de una și aceeași instanță pentru a se evita soluții ireconciliabile [33]. Legătura juridică dintre cele

33 — O soluție ireconciliabilă ar exista, de exemplu, dacă o instanță decide că pârâtul care este debitorul principal nu poartă răspunderea, în timp ce altă instanță decide că celălalt pârât, care este debitor secundar, nu poartă răspunderea întrucât, în opinia acestei instanțe, răspunderea ar trebui să revină debitorului principal.

două acțiuni nu depinde într-o asemenea cauză de problema dacă în ambele acțiuni se aplică aceeași legislație.

84. Considerațiile anterioare fac să apară îndoiala dacă o aplicare a articolului 6 punctul 1 din regulament este cu adevărat justificată numai dacă în ambele acțiuni își găsește aplicarea aceeași legislație.

85. În Hotărârea Freeport, Curtea pare totuși să se abată pe fond de la abordarea sa din Hotărârea Roche Nederland și alții. Or, dat fiind că în prima hotărâre menționată, făcând trimitere la Hotărârea Roche Nederland și alții, Curtea impune în continuare să existe aceeași situație de fapt și de drept [34], concepția de ansamblu a Curții rămâne neclară [35].

5. Cu privire la noțiunea de legătură strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001

86. Având în vedere această critică, justificată din punctul nostru de vedere, a jurisprudenței de până în prezent a Curții, propunem utilizarea unui criteriu ușor modificat pentru a examina problema existenței unei legături suficient de strânse în sensul articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001. Cu titlu introductiv, trebuie arătat că în cadrul prevăzut de articolul 6 punctul 1 din regulament se poate lua în considerare numai o legătură între acțiunea de bază, pe de o parte, și o altă acțiune, respectiv alte acțiuni, pe de altă parte. Această cerință trebuie tratată cu seriozitate (a). Prima condiție pentru existența unei asemenea legături strânse este ca acțiunea de bază și cealaltă acțiune să se întemeieze pe aceeași situație de fapt (b). În al doilea rând, trebuie să existe și o legătură juridică suficient de strânsă între acțiunea de bază și cealaltă acțiune (c). În schimb, nu trebuie să se examineze separat dacă în cazul concret există riscul unor hotărâri ireconciliabile (d).

a) Legătura dintre acțiunea de bază și cealaltă acțiune/celelalte acțiuni

87. Potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001, pentru a putea aplica norma de competență în caz de conexitate, este necesar ca între acțiunea de bază, pe de o parte, și cealaltă (celelalte) acțiune (acțiuni), pe de altă parte, să existe o legătură strânsă. Aceste acțiuni nu pot servi la rândul lor drept acțiuni de bază pentru alte acțiuni care s-ar afla în strânsă legătură cu ele.

88. Aceasta decurge în primul rând din modul de redactare a articolului 6 punctul 1 din regulament, care impune o legătură strânsă între acțiunea de bază și cealaltă acțiune. În al doilea rând, în favoarea acestei idei militează

34 — Hotărârea Freeport (citată la nota de subsol 3, punctul 40).

35 — Roth, H., „Das Konnexitätserfordernis im Mehrparteiengerichtsstand des Art. 6 Ziffer 1 EuGVO", *Die Richtige Ordnung – Festschrift für Jan Kropholler*, Mohr Siebeck, 2008, p. 884 și urm. și 887, se referă la contradicțiile dintre aceste două hotărâri. În același sens, a se vedea și Gaudemet-Tallon, H., *op. cit.* la nota de subsol 22, p. 256-259.

faptul că normele de competență trebuie să prezinte un grad mare de previzibilitate pentru pârât.

89. În prezenta cauză, aceasta înseamnă că normele privind competența în caz de conexitate se aplică în cazul acțiunilor formulate împotriva celui de al cincilea pârât și împotriva celui de al doilea pârât în măsura în care privesc ziarele publicate în Germania numai dacă aceste acțiuni se află într-o legătură suficient de strânsă cu acțiunea formulată împotriva primului pârât. În schimb, aspectul dacă între acțiunile formulate împotriva celorlalți pârâți, de la al doilea la al cincilea, există o legătură nu are relevanță în cadrul articolului 6 punctul 1 din regulament, întrucât acești pârâți nu au sediul în Austria și, astfel, acțiunile lor nu sunt acțiuni de bază.

90. Prin urmare, competența instanței de trimitere potrivit articolului 6 punctul 1 din regulament nu poate fi justificată, în ceea ce privește acțiunea formulată împotriva celui de al doilea pârât, referitoare la ediția federală a *Bild* care apare în Germania, prin faptul că instanța este sesizată și cu alte acțiuni împotriva celui de al doilea pârât, referitoare la publicații care apar în Austria (ediția de München a *Bild* și *Die Welt*), acțiuni cu privire la care este competentă. Aceste alte acțiuni împotriva celui de al doilea pârât nu sunt de fapt acțiuni de bază în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament, întrucât cel de al doilea pârât nu are sediul în Austria.

b) Identitatea situației de fapt

91. Prima condiție pentru existența conexității între acțiunea de bază, pe de o parte, și o altă acțiune, pe de altă parte, este ca acțiunile să se întemeieze pe aceeași situație de fapt. În acest context, trebuie să se țină seama de faptul că articolul 6 punctul 1 din regulament trebuie să fie previzibil în mare măsură pentru pârât [36]. Prin urmare, o condiție minimă pentru existența aceleiași situații de fapt trebuie să fie aspectul că un pârât trebuie să aibă cel puțin posibilitatea de a cunoaște că, în calitate de copârât al unui pârât din acțiunea de bază, poate fi acționat în judecată, potrivit articolului 6 punctul 1 din regulament, în fața instanței de la domiciliul respectivului pârât din acțiunea de bază.

36 — A se vedea punctul 56 din prezentele concluzii.

92. Această condiție minimă nu este îndeplinită în cazul în care situația de fapt pe care își întemeiază reclamantul acțiunea de bază și cealaltă (celelalte) acțiune (acțiuni) are o asemenea configurație încât actele imputate pârâtului din acțiunea de bază și cele ale celuilalt pârât privesc același drept sau drepturi similare ale reclamantului și sunt asemănătoare, însă s-au produs în mod independent și fără a avea cunoștință unul de celălalt. Într-un asemenea caz de comportament paralel neconcertat, nu este suficient de previzibil pentru celălalt pârât că, în temeiul articolului 6 punctul 1 din regulament, el poate fi acționat în judecată și în fața instanței de la domiciliul pârâtului din acțiunea de bază.

93. Revine instanței de trimitere să examineze dacă în acțiunea principală a existat un comportament paralel neconcertat al pârâtului din acțiunea de bază, pe de o parte, și al celui de al doilea și al celui de al cincilea pârât, pe de altă parte. Indicațiile privind situația de fapt ce rezultă din ordonanța de trimitere lasă să se întrevadă însă că în speță suntem în prezența unor comportamente paralele neconcertate. În acest caz, aplicarea articolului 6 punctul 1 din regulament este sortită eșecului tocmai prin faptul că nu suntem în prezența aceleiași situații de fapt în sensul respectivei dispoziții.

94. Nu trebuie să uităm însă că în Hotărârea Roche și alții Curtea a respins aplicarea articolului 6 punctul 1 din Convenția de la Bruxelles în mare măsură pentru lipsa unei „situații de fapt identice” tot într-o cauză în care a fost invocat faptul că un brevet european a fost contrafăcut de diferite societăți dintr-un grup, cu sediul în diferite state membre. Curtea și-a întemeiat hotărârea pe faptul că pârâții era persoane diferite, iar actele de contrafacere care li se imputau, săvârșite în state membre diferite, nu au fost identice [37]. În speță nu este necesar să se examineze această jurisprudență nescutită de controverse [38], întrucât în acțiunea principală nu există, astfel cum am precizat, un comportament concertat paralel [39].

37 — Hotărârea Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3, punctul 26 și urm.)

38 — A se vedea în special Wilderspin, M., *op. cit.* la nota de subsol 30, p. 791 și urm.

39 — De aceea, doar cu titlu complementar, am dori să arătăm că temerile exprimate de Curte la punctul 37 și urm. din Hotărârea Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3), potrivit cărora o aplicare a articolului 6 punctul 1 din regulament într-un asemenea caz ar putea afecta previzibilitatea normelor de competență și ar încuraja o practică de „forum shopping”, pot fi combătute, în opinia noastră, prin recurgerea cu strictețe la acțiunea de bază, astfel cum s-a propus la punctele 87-90 din prezentele concluzii. Aceasta ar conduce la a considera, ca regulă generală, numai instanța de la sediul central al societății-mamă drept instanță comună competentă să soluționeze toate acțiunile împotriva societăților care fac parte din același grup atunci când această societate-mamă este chemată în judecată împreună cu filialele sale.

c) Legătura juridică suficient de strânsă

95. A doua condiție pentru o relație strânsă în sensul articolului 6 punctul 1 din regulament este existența unei legături juridice suficient de strânse. Ca urmare a faptului că în speță nu suntem în prezența aceleiași situații de fapt, am dori să ne ocupăm pe scurt de această a doua condiție.

96. Punctul de plecare al analizei noastre trebuie să fie aspectul dacă ambele cereri prezintă o legătură juridică atât de strânsă încât să nu se poată impune în mod rezonabil reclamantului să le supună spre soluționare în fața a două instanțe. Din modul de redactare a articolului 6 punctul 1 din regulament rezultă că acesta poate fi cazul atunci când respectivele cereri sunt atât de strâns legate, încât existența unor contradicții între hotărârile care se pronunță în privința lor ar fi inacceptabilă. În acest context, pot fi luate în considerare într-o anumită măsură și aspecte de economie a procedurii, însă cu condiția să se țină seama cu strictețe de interesul pârâților în ceea ce privește previzibilitatea competențelor.

97. Situațiile în care legătura juridică dintre două cereri este atât de strânsă încât contradicțiile între hotărâri ar fi inacceptabile sunt în primul rând acelea în care soluția unei cereri depinde de soluția celeilalte. În acest sens, facem referire la exemplul obligației de garanție de la punctul 83 din prezentele concluzii. De asemenea, o legătură juridică suficient de strânsă există și atunci când pârâții sunt debitori solidari, coproprietari sau o comunitate de drept.

98. În cauzele în care sunt formulate pretenții comparabile, iar condițiile impuse de legislația aplicabilă în speță sunt în esență comparabile, în favoarea aplicării articolului 6 punctul 1 din regulament pledează în primul rând faptul că prin aceasta se pot evita contradicțiile care ar putea rezulta dintr-o apreciere diferită a situației de fapt de către două instanțe. În cazul în care există cerințe comune impuse de dreptul Uniunii, în favoarea acestei aplicări pledează și evitarea contradicțiilor de natură juridică. În plus, și considerentele de economie a procedurii militează în acest sens. În asemenea cazuri, are o însemnătate hotărâtoare condiția ca acțiunea de bază și cealaltă acțiune să se întemeieze pe aceeași situație de fapt. Riscul unei aprecieri diferite a situației de fapt și de drept poate justifica o transferare a competenței potrivit articolului 6 punctul 1 din regulament numai dacă acest aspect este previzibil pentru pârâți.

99. Având în vedere că în speță nu suntem în prezența aceleiași situații de fapt, acest aspect nu necesită să fie aprofundat în continuare

pentru scopurile prezentei proceduri. În final, trebuie arătat că situațiile enumerate nu trebuie să fie înțelese ca o listă exhaustivă a situațiilor în care există o legătură juridică suficientă.

d) Lipsa unei examinări sau a unei estimări separate a riscului de contradicție în cazul concret

100. Contrar a ceea ce pare să indice în special Hotărârea Roche Nederland și alții [40], nu este necesar ca, pe lângă existența unei situații de fapt identice și a unei legături juridice suficient de strânse, să se examineze sau să se estimeze dacă există riscul de contradicție între două hotărâri.

101. Norma de la articolul 6 punctul 1 din regulament vizează de fapt *riscul abstract* că repartizarea a două hotărâri la două instanțe poate conduce la contradicții între aceste hotărâri [41]. După cum am arătat, în fiecare caz în care două instanțe hotărăsc cu privire la două acțiuni întemeiate pe aceeași situație de fapt există cel puțin riscul unei aprecieri diferite a situației de fapt care să determine divergențe între hotărârile instanțelor respective. Într-adevăr, din acest punct de vedere, *obiectivul* articolului 6 punctul 1 din regulament este evitarea contradicțiilor. Or, pentru că este vorba despre un risc abstract, se impune doar *condiția* existenței unei legături suficient de strânse cu acțiunea de bază [42].

102. Unei asemenea interpretări nu i se opune nici modul de redactare a articolului 6 punctul 1 din regulament. Precizarea „pentru a evita riscul pronunțării unor hotărâri ireconciliabile în cazul judecării separate a cauzelor” poate fi înțeleasă ca o descriere a obiectivului respectivei dispoziții, fără a avea caracterul unei condiții de sine stătătoare.

D — *Concluzie*

103. Noțiunea de legătură strânsă potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie, așadar, interpretată în sensul că presupune existența aceleiași situații de fapt și o legătură juridică suficientă între acțiunea de bază și cealaltă acțiune. Prin urmare, în prezenta cauză prezintă importanță doar legătura strânsă cu cererea formulată

40 — A se vedea punctul 32 din Hotărârea Roche Nederland și alții (citată la nota de subsol 3).

41 — O considerație similară se găsește la Roth, H., *op. cit.* la nota de subsol 34, p. 892 și urm.

42 — A se vedea și Roth, H., *op. cit.* la nota de subsol 35, p. 893.

împotriva primului pârât din acțiunea principală.

104. Nu se poate considera, într-o situație precum cea din speță, că este vorba despre aceeași situație de fapt în cazul în care comportamentul imputat pârâtului din acțiunea de bază și comportamentul imputat celorlalți pârâți reprezintă comportamente paralele neconcertate.

105. O legătură juridică suficientă poate exista și atunci când în ambele acțiuni își găsește aplicare o legislație națională diferită, care nu este pe deplin armonizată.

IX — Cu privire la celelalte întrebări preliminare

106. În continuare, vom răspunde la a doua, la a treia și la a patra întrebare preliminară, examinând mai întâi cea de a patra întrebare preliminară, prin care instanța de trimitere urmărește să afle dacă publicarea unui portret-robot poate reprezenta o reproducere a modelului fotografic utilizat pentru producerea acestuia, în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 (A). În conformitate cu structura directivei, această întrebare preliminară se plasează înaintea celei de a doua și a celei de a treia întrebări preliminare, care privesc interpretarea articolului 5 alineatul (3) literele (d) și (e) din Directiva 2001/29. Potrivit acestor dispoziții, statele membre pot prevedea excepții și limitări (denumite în continuare „limitări") de la dreptul de reproducere în cazul utilizării în scopuri de siguranță publică (B) sau pentru citate (C).

A — *Cu privire la a patra întrebare preliminară*

107. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 1 alineatul (1) coroborat cu articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29 și cu articolul 12 din Convenția de la Berna revizuită [43] trebuie interpretate, în special în raport cu articolul 1 din Protocolul adițional la CEDO [44] și cu articolul 17 din Carta drepturilor fundamentale, în sensul că dreptul de autor asigură unor fotografii portret o protecție mai „slabă" sau nu asigură nicio protecție ca urmare a faptului că, în ceea ce privește „fotografia realistă", acestea oferă posibilități de creație artistică prea limitate.

108. Astfel cum rezultă din ordonanța de trimitere, cea de a patra întrebare preliminară

43 — Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice, revizuită (Actul de la Paris din 24 iulie 1971), astfel cum a fost modificată la 28 septembrie 1979.

44 — Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950; Primul protocol adițional din 20 martie 1952.

trebuie interpretată în lumina opiniei juridice pe care OGH a exprimat-o în procedura privind măsurile provizorii [45]. Astfel, această instanță a decis că publicarea portretului-robot în litigiu de către pârâții din acțiunea principală nu necesita consimțământul reclamantei, în temeiul dispozițiilor naționale pertinente. Este adevărat că fotografia în litigiu, care a fost utilizată ca model pentru portretul-robot în litigiu, era o operă fotografică protejată de dreptul de autor. În cazul realizării și publicării portretului-robot nu a fost însă vorba despre o prelucrare pentru care ar fi fost necesar consimțământul reclamantei din acțiunea principală, în calitate de titulară a dreptului de autor asupra operei fotografice, ci de o utilizare liberă, care poate fi realizată fără consimțământul său. Aspectul dacă suntem în prezența unei prelucrări sau a unei utilizări libere depinde de efortul de creație investit în model. Cu cât este mai intens efortul de creație a modelului, cu atât mai puțin se poate avea în vedere o utilizare liberă. În cazul unei fotografii portret precum cea în litigiu, creatorul nu avea la dispoziție prea multe posibilități individuale de creație artistică. Pentru acest motiv, protecția dreptului de autor pentru fotografia în litigiu este restrânsă în mod corespunzător. În plus, portretul-robot în litigiu realizat pe baza fotografiei ar constitui o lucrare nouă, independentă, protejată la rândul său de dreptul de autor.

45 — A se vedea punctul 38 din prezentele concluzii.

1. Principalele argumente ale părților

109. Potrivit *reclamantei din acțiunea principală*, o abordare potrivit căreia dreptul de autor asigură unor fotografii portret o protecție mai slabă sau nu asigură nicio protecție nu este compatibilă cu dispozițiile menționate de instanța de trimitere în întrebarea sa preliminară. Simplele fotografii și operele fotografice se bucură, potrivit articolului 1 din Directiva 2001/29, de aceeași protecție împotriva prelucrării. Din împrejurarea că, în ceea ce privește realizarea fotografiilor portret, ar exista posibilități de creație artistică mai limitate nu rezultă că se asigură respectivelor fotografii o protecție mai slabă. Protecția drepturilor de autor pentru astfel de fotografii nu se poate împărți într-un domeniu protejat și unul neprotejat. În orice caz, trebuie să se țină seama de faptul că portretele-robot pot fi realizate oricând și fără dificultăți. Abordarea OGH nu este, în opinia reclamantei, compatibilă cu tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29, cu articolul 12 din Convenția de la Berna sau cu dreptul de proprietate conform articolului 1 din Primul protocol adițional la CEDO și articolului 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. În primul rând, nu am fi în prezența unor cazuri speciale precis delimitate. În al doilea rând, chiar și potrivit acestei abordări, exploatarea normală a fotografiei în litigiu, pe baza căreia a fost realizat portretul-robot, ar fi afectată în mod semnificativ, iar, în al treilea rând, valoarea economică a dreptului de autor ar fi anihilată, fără ca acest aspect

să fie justificat din punctul de vedere al unui interes general legitim.

110. *Pârâții din acțiunea principală* consideră că cea de a patra întrebare preliminară ar fi inadmisibilă, întrucât ar fi evident că nu are nicio legătură cu acțiunea principală. Problema domeniului de protecție a fotografiei în litigiu ar trebui să fie abordată în acțiunea principală de instanța de trimitere, ținând seama de toate împrejurările cazului individual. Problema de interpretare ridicată de instanța de trimitere este lipsită de importanță în acest context.

111. De asemenea, abordarea OGH ar fi, în opinia acestora, justificată. În cazul unei fotografii portret, posibilitatea de creație artistică ar fi limitată, ceea ce ar duce la un nivel de originalitate mai redus al unei asemenea fotografii. Prin urmare, dreptul de autor îi asigură o protecție mai „slabă" sau nu îi asigură nicio protecție. În plus, ar trebui să se țină seama și de efortul de creație care se regăsește în realizarea unui portret-robot. De altfel, articolul 5 alineatul (3) litera (i) din Directiva 2001/29 prevede o posibilitate de limitare pentru includerea accidentală a unei opere în alt material.

112. În opinia *guvernului italian*, din dispozițiile menționate de instanța de trimitere nu rezultă că dreptul de autor ar asigura unor fotografii portret o protecție mai „slabă" sau nu ar asigura nicio protecție în raport cu un portret-robot realizat pe baza lor. Fotografiile portret nu beneficiază, în opinia sa, de o protecție mai redusă a drepturilor de autor. În plus, realizarea unui portret-robot constituie o activitate destul de simplă, care poate fi efectuată cu ușurință cu ajutorul unui program informatic. O asemenea abordare nu ar fi compatibilă nici cu tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29.

113. *Guvernul austriac* și *Comisia* arată că nu dispozițiile menționate de instanța de trimitere sunt pertinente, ci articolul 6 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/166. Împreună cu *guvernul spaniol*, aceștia susțin că fotografiile ar fi protejate de dreptul de autor în măsura în care sunt avute în vedere creații intelectuale originale. Prin urmare, pentru a stabili dacă o fotografie portret poate beneficia de protecție, trebuie să se ia în considerare gradul de originalitate și de creativitate al acesteia. Ar reveni instanței naționale ca, în temeiul acestor criterii, să stabilească în acțiunea principală dacă fotografia pe baza căreia a fost realizat portretul-robot îndeplinește aceste cerințe. Faptul că este în discuție o fotografie portret nu face ca, potrivit Directivei 2001/29, dreptul de autor să îi asigure o protecție mai slabă împotriva prelucrărilor. Răspunsul la întrebarea dacă realizarea unui portret-robot trebuie interpretată ca reproducere a originalului în sensul articolului 2 din Directiva 2001/29 ar depinde de aspectul dacă acele caracteristici pe baza căruia originalul ar trebui considerat drept

creație intelectuală originală se regăsesc în portretul-robot.

2. Cu privire la admisibilitate

114. Cea de a patra întrebare preliminară trebuie înțeleasă în sensul că instanța de trimitere urmărește să afle dacă opinia juridică a OGH prezentată la punctul 108 din prezentele concluzii este compatibilă cu dispozițiile de drept al Uniunii și, dacă este cazul, cu dispozițiile de drept internațional.

115. Înțeleasă astfel, întrebarea preliminară este admisibilă.

116. Contrar opiniei pârâților din acțiunea principală, această întrebare nu este ipotetică. Dimpotrivă, instanța de trimitere urmărește să afle dacă poziția adoptată de OGH în temeiul legislației naționale, de a face o distincție între o utilizare liberă a fotografiei în litigiu și o reproducere ce are nevoie de consimțământ, este compatibilă cu dispozițiile dreptului Uniunii. Această întrebare este pertinentă pentru litigiul pe care trebuie să îl soluționeze.

117. De asemenea, este lipsit de relevanță faptul că răspunsul la întrebarea preliminară astfel înțeleasă nu rezultă din dispozițiile menționate în întrebare, ci din articolul 6 din Directiva 93/98, care este codificat în articolul 6 din Directiva 2006/116, precum și din articolul 2 din Directiva 2001/29. Întrucât, potrivit articolului 267 TFUE, cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare trebuie să conducă la o cooperare efectivă între instanțele naționale și Curte, iar Curtea poate furniza instanței de trimitere toate indicațiile utile care să îi permită să soluționeze acțiunea principală, aceasta poate răspunde la întrebarea preliminară în temeiul dispozițiilor pertinente [46].

3. Apreciere juridică

118. Întrucât, potrivit articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29, dreptul de reproducere presupune existența unei opere protejate de dreptul de autor [47], în speță se pune mai întâi întrebarea în ce condiții dreptul de autor asigură protecția unei fotografii portret (a). În

46 — Hotărârea din 28 februarie 1984, Einberger (294/82, Rec., p. 1177, punctul 6), și Hotărârea din 16 iulie 1992, Belovo (C-187/91, Rec., p. I-4937, punctul 13).

47 — A se vedea Hotărârea din 16 iulie 2009, Infopaq International (C-5/08, Rep., p. I-6569, punctul 33 și urm.). Cu opinii critice privind abordarea Curții conform căreia operele de artă ale căror condiții de protecție nu sunt armonizate impun prezența unei creații intelectuale, a se vedea Schulze, G., „Schleichende Harmonisierung des urheberrechtlichen Werkbegriffs?", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2009, p. 1019 și urm. În speță nu se înregistrează o asemenea situație, întrucât condițiile pentru a stabili dacă o fotografie poate beneficia de protecție sunt armonizate la articolul 6 din Directiva 93/98 (respectiv din Directiva 2006/116).

continuare, se pune problema dacă publicarea unui portret-robot, realizat pe baza fotografiei portret protejate de dreptul de autor, trebuie considerată o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 (b).

a) Cu privire la dreptul la protecție al fotografiilor portret

119. Articolul 6 din Directiva 93/98, care este codificat în articolul 6 din Directiva 2006/116, reglementează condițiile în care fotografiile se bucură de protecția dreptului de autor potrivit dispozițiilor de drept al Uniunii [48]. Conform primei teze a respectivei dispoziții, elementul determinant este dacă fotografiile sunt originale, în sensul că reprezintă o creație intelectuală proprie autorului. Articolul 6 a doua teză din directivă prevede că nu se aplică niciun alt criteriu pentru a stabili dacă acestea pot beneficia de protecție.

120. Instanța de trimitere va trebui, așadar, să stabilească dacă fotografia care a fost utilizată drept model pentru portretul-robot trebuie interpretată drept creație intelectuală proprie reclamantei din acțiunea principală. Această noțiune, care nu este definită în Directiva 93/98, respectiv în Directiva 2006/116, este o noțiune de drept al Uniunii care trebuie interpretată în mod autonom [49]. Din considerentul (17) al Directivei 93/98, respectiv din considerentul (16) al Directivei 2006/116, care se referă la Convenția de la Berna revizuită, rezultă că o operă fotografică trebuie să fie considerată originală în cazul în care este o creație intelectuală a autorului, care îi reflectă personalitatea.

121. Potrivit articolului 6 prima teză din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, este protejat, așadar, numai rezultatul creației umane, putând exista o asemenea creație și dacă persoana utilizează un mijloc tehnic auxiliar, precum aparatul de fotografiat.

122. De asemenea, fotografia trebuie să fie și rezultatul unei creații originale [50]. În cazul fotografiei, acest aspect constă în faptul că fotograful utilizează posibilitățile de creație existente, cărora le imprimă astfel o caracteristică originală.

48 — Potrivit articolului 6 a treia teză din Directiva 93/98 (respectiv din Directiva 2006/116), statele membre pot prevedea o protecție mai extinsă a fotografiilor față de dispozițiile de drept al Uniunii.

49 — Acest aspect rezultă din considerentul (17) al Directivei 93/98.

50 — A se vedea Hotărârea Infopaq (citată la nota de subsol 47, punctul 35), în care Curtea s-a referit la condițiile care rezultă din articolul 6 din Directiva 2006/116.

123. La articolul 6 a doua teză din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, se precizează în mod expres că nu se aplică niciun alt criteriu. Prin urmare, nu este cerută o anumită calitate artistică sau vreun element de noutate. De asemenea, nu prezintă relevanță nici scopul creației, nici cheltuielile sau costurile.

124. Cerințele pe care trebuie să le îndeplinească o fotografie pentru a putea beneficia de protecția dreptului de autor, potrivit articolului 6 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, nu sunt, așadar, prea ridicate [51]. Aplicând acest criteriu, potrivit articolului 6 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, dreptul de autor poate să protejeze o fotografie portret chiar dacă este o lucrare a fotografului executată la comandă. Deși obiectul esențial al unei asemenea fotografii este determinat de persoana portretizată, fotografului îi rămân suficiente posibilități de creație. Printre altele, fotograful poate stabili unghiul de fotografiere, poziția și expresia feței persoanei portretizate, fundalul, contrastul, precum și intensitatea luminii și a iluminatului. Exprimat plastic, fotograful „dă o notă personală" fotografiei.

125. Revine instanței de trimitere ca, prin aplicarea acestui criteriu, să constate în acțiunea principală dacă fotografia care a fost utilizată ca model pentru portretul-robot este protejată de dreptul de autor în temeiul articolului 6 punctul 1 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116.

b) Cu privire la noțiunea de reproducere

126. Dacă o fotografie este protejată de dreptul de autor în temeiul articolului 6 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, autorul dispune de un drept de reproducere în temeiul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29. Potrivit acestui articol, autorul are dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte. Potrivit

51 — A se vedea Nordemann, A., în Loewenheim, U., *Handbuch der Urheberrechts*, ediția a doua, Beck, 2010, articolul 9 punctul 149. Leistner, M., „Copyright Law in the EC: Status quo, recent case law and policy perspectives", *Common Market Law Review*, 2009, p. 847, 849 și urm., arată, cu privire la acest criteriu de la articolul 6 din Directiva 93/98 (respectiv din Directiva 2006/116), că, în statele membre în care era aplicabil un criteriu mai strict, acesta a fost redus pentru a corespunde cerințelor directivei. În scopurile prezentei proceduri, nu se pune problema unei comparații mai aprofundate, pe de o parte, cu criteriul denumit „sweat of the brow", izvorât din „common law" și cunoscut, așadar, în sistemele de drept din Regatul Unit și Irlanda, și, pe de altă parte, cu criteriul „originalité" și „Schöpfungshöhe", cunoscut în sistemele de drept continentale.

acestei formulări [52] cât se poate de largi, suntem în prezența unei reproduceri în măsura în care pârâții din acțiunea principală au publicat fotografiile în litigiu în formă nemodificată. În prezenta cauză se pune totodată întrebarea dacă și publicarea portretului-robot în litigiu poate constitui o reproducere a fotografiei care a servit ca model pentru realizarea sa.

127. În măsura în care portretul-robot a fost realizat cu ajutorul computerului, în sensul că mai întâi a fost scanată fotografia în litigiu [53] și apoi fotografia scanată a fost modificată cu ajutorul unui program informatic, în principiu, trebuie să se considere că există o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din directivă. Respectiva dispoziție cuprinde în mod expres și publicațiile în formă modificată. În favoarea acestei calificări pledează și considerentul (21) al Directivei 2001/29, potrivit căruia este necesară o definiție generală a noțiunii de reproducere.

128. Această concluzie nu se impune însă cu necesitate. La interpretarea noțiunii de reproducere nu trebuie să ne orientăm numai după textul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29, ci trebuie să se țină seama și de scopul urmărit prin respectiva dispoziție. Acesta constă în protecția operelor protejate de dreptul de autor. În acest context, trebuie să se facă o distincție între operă și lucrare. *Opera* este o creație intelectuală personală care este protejată prin dreptul de autor. *Lucrarea* este obiectul material în care se manifestă dreptul de autor. Dreptul de reproducere potrivit articolului 2 litera (a) din directivă protejează opera în baza dreptului de autor. Lucrarea este protejată numai în măsura în care poate fi prejudiciată opera.

129. Publicarea unui portret-robot reprezintă, așadar, o reproducere a fotografiei portret utilizate ca model numai dacă portretul-robot reprezintă creația intelectuală personală care întemeiază protecția dreptului de autor al originalului fotografic. În cazul în care portretul-robot a fost realizat pe baza unei scanări a originalului fotografic, în principiu, acest aspect este evident. Totuși, nu este exclus ca la un portret-robot prin care, plecând de la imaginea unui copil în vârstă de 10 ani, urmează să fie reprezentată înfățișarea unui adult în vârstă de 18 ani, elementele care constituiau creația intelectuală personală în cazul originalului să fi fost înlăturate în mare măsură în cadrul realizării portretului-robot. De exemplu, dacă fotografia portret este utilizată numai pentru a afla caracteristicile biometrice ale unei persoane și apoi, pe baza acestor caracteristici, se realizează un portret-robot,

52 — Noțiunea de reproducere de la articolul 2 din Directiva 2001/29 reprezintă o combinație a noțiunilor de reproducere din directivele precedente. A se vedea în acest sens Reinbothe, J., „Die EG-Richtlinie zum Urheberrecht in der Informationsgesellschaft", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Internationaler Teil*, 2001, p. 733, 736 și urm., și Lewinsky, S., „Der EG-Richtlinienvorschlag zum Urheberrecht und zu verwandten Schutzrechten in der Informationsgesellschaft", *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Internationaler Teil*, 1998, p. 637 și urm.

53 — În acest caz, însăși scanarea ar fi o reproducere, a cărei admisibilitate ar trebui stabilită în temeiul articolului 5 alineatul (1) din Directiva 2001/29.

publicarea respectivului portret-robot nu reprezintă o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din directivă.

c) Concluzie

132. În concluzie, trebuie să se reţină, în primul rând, că o fotografie portret se bucură de protecţia dreptului de autor potrivit articolului 6 din Directiva 93/98, respectiv din Directiva 2006/116, dacă este o creaţie intelectuală originală a fotografului, ceea ce presupune că acesta a dat o notă personală fotografiei portret prin utilizarea posibilităţilor de creaţie artistică existente.

130. Dimpotrivă, în temeiul dispoziţiei din directivă, nu considerăm a fi un criteriu autonom relevant conţinutul creativ al unui portret-robot şi aspectul dacă şi acesta reprezintă o operă protejată de drept de autor. Însă, cu cât portretul-robot se îndepărtează de original, cu atât mai mult este de presupus că elementele care constituie creaţia intelectuală personală în cazul originalului sunt reduse în portretul-robot la un nivel fără relevanţă şi, astfel, la o dimensiune neglijabilă.

133. În al doilea rând, trebuie constatat că publicarea unui portret-robot realizat pe baza unei fotografii portret protejate de dreptul de autor reprezintă o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 dacă elementele care conferă modelului caracterul unei creaţii intelectuale originale sunt încorporate şi în portretul-robot.

B — *Cu privire la a treia întrebare preliminară*

131. Incumbă instanţei de trimitere să verifice în acţiunea principală, ţinând seama de aceste precizări, dacă publicarea portretului-robot reprezintă o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din directivă.

134. Cea de a treia întrebare preliminară priveşte interpretarea posibilităţii de limitare potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29. Conform respectivului articol, statele membre pot să prevadă excepţii sau limitări la dreptul de reproducere

și la dreptul de comunicare publică în cazul utilizării pentru scopuri de siguranță publică sau pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor administrative, parlamentare sau judiciare sau informarea corespunzătoare cu privire la acestea.

1. Principalele argumente ale părților

135. Instanța de trimitere ridică în primul rând problema dacă aplicarea respectivei dispoziții necesită un apel concret, actual și expres din partea autorităților de securitate publică la publicarea imaginilor în litigiu, ceea ce înseamnă că publicarea imaginilor în vederea cercetărilor se face la cererea oficială a autorităților. Pentru cazul în care nu se cere acest lucru, se pune în al doilea rând problema dacă mass-media poate invoca articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 și în cazul în care hotărăște din proprie inițiativă, în lipsa unei astfel de cereri din partea autorităților, ca imaginile să fie publicate „în interesul siguranței publice". În cazul în care acest lucru nu este posibil, se adresează în al treilea rând întrebarea dacă, pentru aplicarea articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29, este suficient ca mass-media să afirme după momentul publicării imaginilor că aceasta a fost efectuată în vederea cercetărilor sau dacă este întotdeauna necesar ca cititorilor să le fi fost adresat un apel concret prin care li se cerea să contribuie la efectuarea cercetărilor referitoare la comiterea unei infracțiuni și ca acest apel să fi fost asociat în mod direct publicării imaginii.

136. *Reclamanta din acțiunea principală* și *guvernul spaniol* consideră că articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 ar fi aplicabil numai dacă a fost lansat un apel concret, actual și expres din partea autorităților de siguranță publică la publicarea imaginii și relevă că decizia de a face uz de această posibilitate de limitare și în ce modalitate depinde de instanțele și de autoritățile administrative naționale competente. Protejarea siguranței publice intră în competența exclusivă a autorităților publice, astfel încât acestea ar trebui să decidă în ce mijloc de informare în masă și sub ce formă pot fi publicate fotografii în scopul urmăririi infractorilor. În opinia reclamantei din acțiunea principală, în favoarea acestei interpretări pledează și faptul că Directiva 2001/29 are drept scop asigurarea unui înalt nivel de protecție a drepturilor de creație intelectuală. Dacă mass-media ar putea să invoce faptul că publicarea unei imagini se face în interesul siguranței publice, ar putea să exploateze după bunul plac opere protejate de dreptul de autor fără consimțământul autorilor. În opinia reclamantei din acțiunea principală, articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă impune în plus ca publicarea imaginii să fi fost însoțită de un apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor. Nu ar fi suficient dacă, *post factum*, mass-media ar afirma că publicarea imaginii a fost efectuată în vederea cercetărilor.

137. Dimpotrivă, *pârâții din acțiunea principală, guvernul austriac* și *Comisia* consideră că mass-media poate invoca articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă și atunci când nu există un apel actual și expres la sprijin pentru efectuarea cercetărilor. Respectiva dispoziție nu ar conține niciun indiciu că ar fi necesar un apel concret și expres al autorităților de securitate publică la publicarea imaginii.

138. De altfel, argumentele acestor părți prezintă o serie de deosebiri.

139. Pârâții din acțiunea principală arată că articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă dă statelor membre și posibilitatea unei utilizări libere a operei pentru a asigura buna desfășurare a procedurilor administrative, parlamentare sau judiciare. Comisia consideră, în schimb, că articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă prezintă două situații de sine stătătoare și că prezenta cauză privește numai situația utilizării în scopul siguranței publice.

140. Pe de altă parte, pârâtul din acțiunea principală consideră că mass-media poate să invoce direct articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 dacă publicarea imaginilor este în interesul siguranței publice. În acest context, pârâții se referă în special la însemnătatea libertății presei. Mass-media trebuie să fie independentă, așadar trebuie să poată decide, fără niciun apel al autorităților, când să relateze un eveniment și să facă investigații. De altfel, pe baza prezentării situației de fapt în mass-media, cititorii transmit informații importante autorităților competente, care conduc la soluționarea cazului.

141. Guvernul austriac și Comisia apreciază, în schimb, că incumbă autorităților naționale competente să prevadă excepții și limitări în scopul siguranței publice. Totuși, autoritățile respective trebuie să respecte dispozițiile articolului 5 alineatul (3) litera (e) din directivă și tripla condiție prevăzută de acesta. Prin urmare, mass-media nu poate să decidă după bunul plac când este afectată siguranța publică.

142. În continuare, Comisia arată că reproducerea fotografiilor în scopul siguranței publice trebuie să fie necesară și proporțională cu scopul siguranței publice urmărit. Dacă autoritățile de poliție ar fi solicitat mass-media publicarea unei fotografii, ar exista o prezumție solidă că utilizarea acesteia a fost necesară în scopul siguranței publice. Dimpotrivă, dacă publicarea fotografiei și a textului care o însoțește nu se află în niciun raport evident cu siguranța publică, iar editorul afirmă acest lucru doar *post factum*, există o prezumție solidă că utilizarea nu a urmărit de fapt scopuri legate de siguranța publică.

143. Guvernul austriac consideră suficient ca publicarea imaginilor să fie de natură să contribuie în mod obiectiv la elucidarea unor fapte penale.

2. Apreciere juridică

144. După cum rezultă din ordonanța de trimitere, și cea de a treia întrebare preliminară trebuie interpretată în lumina opiniilor juridice pe care OGH le-a exprimat în procedura privind măsurile provizorii [54]. OGH a decis că utilizarea liberă a fotografiilor în litigiu în scopul siguranței naționale nu presupune, potrivit dispozițiilor legislației naționale, un apel expres al autorităților de siguranță publică la publicarea imaginilor. Dimpotrivă, ar fi suficient ca autoritățile competente să dispună de ele pentru publicare și în contextul publicării acestora să se facă trimitere la cercetările autorităților de siguranță publică în curs de desfășurare în vederea elucidării faptelor penale.

145. Prin cele trei aspecte ale întrebării, instanța de trimitere urmărește să afle dacă această abordare este compatibilă cu dispozițiile articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29.

54 — A se vedea punctul 38 din prezentele concluzii.

146. Înainte să răspundem la cele trei aspecte ale acestei întrebări, am dori să ne referim la tehnica legislativă pe care se întemeiază articolul 5 alineatul (3) și, astfel, și litera (d) a acestuia.

a) Cu privire la tehnica legislativă care stă la baza articolului 5 alineatul (3) din Directiva 2001/29

147. Articolul 5 din Directiva 2001/29 prevede o serie de limitări ale dreptului de autor. Astfel cum rezultă din considerentul (32) al directivei, respectiva listă este exhaustivă, întrucât urmează să se atingă un grad minim de armonizare în privința limitărilor permise. Așadar, noțiunile de la articolul 5 alineatul (3) din directivă constituie noțiuni autonome ale dreptului Uniunii.

148. Articolul 5 alineatul (3) din directivă prevede o serie de limitări facultative. Statele membre pot prevedea limitările menționate în dispoziție, însă, în principiu, nu sunt obligate să o facă. Dacă statele membre pot decide dacă să prevadă sau să nu prevadă limitările menționate la articolul 3, potrivit principiului *qui potest majus, potest et minus,* acestea pot decide în principiu și modul în care să formuleze o asemenea limitare. În orice caz, statele membre trebuie să respecte anumite condiții în această privință. În primul rând, dispoziția lasă la aprecierea statelor membre anumite competențe privind limitarea, însă, în cazul în care acestea doresc să facă uz de respectivele competențe, dispoziția prevede

anumite cerințe minime. De asemenea, statele membre trebuie să respecte în orice caz tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din directivă. Astfel, trebuie să aplice limitările numai în anumite cazuri speciale (*prima condiție*) care nu intră în conflict cu exploatarea normală a operei (*a doua condiție*) și care nu aduc în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului (*a treia condiție*) [55]. De asemenea, pot rezulta condiții și din alte reglementări de drept al Uniunii. În sfârșit, din considerentul (32) al directivei rezultă că statele membre trebuie să își exercite libertatea de apreciere într-un mod coerent.

în această dispoziție sunt stabilite limitele a ceea ce statul membru poate considera drept un scop de siguranță publică ce poate justifica o excepție de la dreptul de autor sau o limitare a acestui drept. În interiorul acestor limite însă, statul membru poate, în principiu, să stabilească, după propria apreciere, în ce cazuri consideră justificată o excepție sau o limitare a dreptului de autor.

b) Cu privire la primul aspect al întrebării

149. Prin urmare, articolul 5 alineatul (3) din directivă trasează astfel un cadru juridic pe care statele membre trebuie să îl respecte. Modul în care un stat membru își formulează limitarea în interiorul acestui cadru este lăsat la aprecierea sa.

151. Având în vedere tehnica legislativă prezentată a articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29, primul aspect al celei de a treia întrebări trebuie înțeles în sensul că instanța de trimitere urmărește să afle dacă, atunci când interpretează dispozițiile naționale pertinente, o instanță dintr-un stat membru depășește limitele trasate de articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă dacă, într-o situație precum cea în speță, constată că publicarea fără consimțământ a fotografiilor protejate de drepturi de autor nu este condiționată de un apel actual și expres al autorităților de siguranță publică.

150. Pentru aplicarea articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29, aceasta înseamnă că unui stat membru i se stabilește prin articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă o marjă de acțiune, în măsura în care

152. Prezenta cauză se caracterizează prin faptul că, anterior, în legătură cu răpirea Nataschei K., în anul 1998, s-au efectuat cercetări și, pentru acest motiv, autoritățile de

55 — Cu privire la triplul test, a se vedea punctul 134 din Concluziile noastre prezentate la 12 februarie 2009 în cauza Infopaq International (citată la nota de subsol 47).

siguranță publică dispuneau de fotografiile în litigiu pentru publicare. Însă, după ce Natascha K. a scăpat, în anul 2006, din mâinile răpitorilor, nu a existat niciun apel actual și expres la sprijin pentru efectuarea cercetărilor.

153. În primul rând, trebuie arătat că, potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (e) din directivă, aspectul decisiv este ca excepția sau limitarea dreptului de reproducere să se aplice în scopul siguranței publice. În consecință, criteriul relevant este acela dacă reproducerea servește în mod obiectiv atingerii scopurilor siguranței publice [56].

154. În plus, trebuie constatat că un apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor pentru descoperirea unei persoane răpite sau a răpitorului său (răpitorilor săi) urmărește un obiectiv de siguranță publică în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29.

155. Pe de altă parte, un stat membru nu depășește limitele trasate de articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 atunci când consideră că este vizată siguranța publică chiar și în cazul unui apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor lansat cu mult timp în urmă. Astfel, nu este exclus ca o persoană căutată să fie descoperită și la mulți ani după lansarea apelului menționat.

156. Totuși, în pofida împrejurării că în trecut autoritățile de siguranță publică naționale au lansat un apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor și, în acest context, au pus la dispoziție imagini pentru publicare, nu se mai poate considera că se urmărește în mod obiectiv atingerea scopurilor privind siguranța publică dacă apelul a rămas fără obiect. Instanța de trimitere va trebui, așadar, să examineze care sunt scopurile urmărite prin apelul inițial la sprijin pentru efectuarea cercetărilor și dacă aceste scopuri nu au fost deja atinse prin evadarea Nataschei K. și sinuciderea răpitorului său, care a urmat imediat evadării.

157. Dacă ajunge la concluzia că prin cercetări erau vizate și alte obiective care nu fuseseră atinse, cum ar fi urmărirea unui potențial complice [57], instanța de trimitere va trebui să se examineze în continuare dacă publicarea fotografiilor în litigiu în ziare și reviste servea în mod obiectiv atingerii acestor alte scopuri. Într-adevăr, nu este exclus ca și articolele din ziar în care nu se face în mod direct apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor să servească în mod obiectiv cercetărilor lansate

56 — Fără legătură cu prezenta cauză, trebuie să constatăm, prin urmare, că noțiunea de siguranță publică în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 nu cuprinde numai apelurile la sprijin pentru efectuarea cercetărilor.

57 — Astfel cum invocă pârâții din acțiunea principală.

de autoritățile de siguranță publică. Cu toate acestea, în articol trebuie să se facă cel puțin trimitere la o acțiune de cercetare aflată în curs. De asemenea, publicarea imaginilor trebuie să servească în mod obiectiv la atingerea acestor alte scopuri ale cercetărilor. Astfel, în prezenta cauză, instanța națională va trebui să examineze în special dacă publicarea unor fotografii vechi de opt ani și a unui portret-robot al persoanei răpite poate să servească în mod obiectiv la găsirea unui potențial complice care nu a fost depistat cu opt ani în urmă prin utilizarea acelorași fotografii.

158. În cazul în care, prin aplicarea criteriului menționat, instanța de trimitere stabilește că sunt îndeplinite condițiile de la articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă, va trebui să examineze și dacă este îndeplinită tripla condiție. În speță, trebuie să se examineze în special dacă cea de a treia condiție a fost respectată, prin urmare, dacă nu s-a adus în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului. Acesta ar putea fi cazul în special atunci când reproducerea fotografiilor în litigiu servește în primul rând ilustrării unui articol cu privire la Natascha K., iar difuzarea apelului la sprijin pentru efectuarea cercetărilor lansat de autoritățile de siguranță publică a coborât pe planul doi în raport cu acest obiectiv.

c) Cu privire la al doilea aspect al întrebării

159. Prin intermediul celui de al doilea aspect al celei de a treia întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă mass-media poate hotărî din proprie inițiativă că publicarea unei imagini se face în scopul siguranței publice, prin urmare, dacă mass-media poate invoca direct articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29, „peste capul autorităților de siguranță publică".

160. La această întrebare trebuie să se răspundă negativ.

161. Astfel cum am arătat mai sus [58], articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă dispune că statele membre *pot* să prevadă excepții și limitări la dreptul de autor pentru scopuri de siguranță publică. Prin urmare, potrivit acestei dispoziții, un stat membru nu este obligat să introducă asemenea limitări. În cazul în care le introduce, trebuie să le formuleze în limitele stabilite de dreptul Uniunii. Așadar, în principiu, rămâne la aprecierea statului membru să decidă în care dintre cazurile cuprinse la articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă este justificată o limitare a dreptului de autor.

58 — A se vedea punctele 148-150 din prezentele concluzii.

162. Ceea ce înseamnă că mass-media nu poate invoca direct articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă pentru a justifica reproducerea fotografiilor protejate prin dreptul de autor, întrucât conținutul respectivei dispoziții nu este suficient de precis și de necondiționat în această privință.

d) Cu privire la al treilea aspect al întrebării

165. Nu este necesar să se răspundă la al treilea aspect al întrebării, întrucât privește doar cazul în care la al doilea aspect al întrebării s-ar fi oferit un răspuns pozitiv.

163. Poziția pârâților din acțiunea principală, care invocă în acest context libertatea presei, întrucât ar fi fost limitate posibilitățile lor de informare a publicului, nu poate fi reținută. Articolul 5 alineatul (3) litera (e) din directivă acordă statelor membre competențe pentru protejarea siguranței publice. Prin urmare, acesta nu are drept obiect realizarea unui comparații între protecția proprietății intelectuale și libertatea presei. Această comparație își găsește expresie în special în articolul 5 alineatul (3) litera (c) (libertatea presei) și (e) (libertatea de a utiliza citate) din Directiva 2001/29 și de aceea trebuie avută în vedere la interpretarea acestor dispoziții.

C — *Cu privire la a doua întrebare preliminară*

166. A doua întrebare adresată de instanța de trimitere privește articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29. Potrivit acestei dispoziții, statele membre pot prevedea excepții și limitări la dreptul de reproducere pentru utilizarea de citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei, cu condiția ca acestea să se refere la o operă care a fost deja pusă în mod legal la dispoziția publicului. Celelalte condiții sunt să fie indicată sursa, inclusiv numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil, și ca folosirea lor să fie în conformitate cu practica corectă și în măsura justificată de anumite scopuri speciale.

164. În consecință, trebuie să se constate că mass-media nu poate invoca direct articolul 5 alineatul (3) litera (e) din Directiva 2001/29 pentru a justifica reproducerea fotografiilor protejate prin drept de autor.

167. Instanța de trimitere urmărește să afle în primul rând dacă respectiva dispoziție poate fi aplicată și în cazul în care un articol de presă care citează o operă nu este o operă literară protejată de un drept de autor. În al

doilea rând, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă dispoziția poate fi aplicată și în cazul în care opera citată nu este însoțită de numele autorului sau al artistului interpret.

1. Principalele argumente ale părților

168. Pârâții din acțiunea principală consideră că *primul aspect al întrebării* este inadmisibil fiind nerelevant, întrucât instanța de trimitere nu ar fi stabilit dacă dreptul de autor protejează sau nu protejează articolele de presă.

169. Pe fond, reclamanta din acțiunea principală și guvernul italian arată că nu se poate aplica articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 atunci când articolul de presă care citează o operă nu este o operă literară protejată de un drept de autor. În opinia guvernului italian, modul de redactare a dispoziției susține această poziție. În continuare, guvernul italian și reclamanta invocă obiectivele unui nivel înalt de protecție a drepturilor de autor și unei remunerații adecvate pentru autor.

170. Dimpotrivă, pârâții din acțiunea principală, guvernul austriac și Comisia nu consideră drept o condiție impusă de articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă ca articolul de presă în care se utilizează citatul să fie o operă literară protejată de drept de autor, întrucât dreptul de a utiliza citate ar putea fi justificat și în această situație. Comisia se referă în acest context la modul de redactare a dispoziției și la faptul că excepțiile menționate la articolul 5 din Directiva 2001/29 sunt exhaustive. În plus, ar fi necesar să se stabilească un echilibru adecvat între protecția proprietății intelectuale și interesul public în utilizarea liberă a operei pe calea unui citat.

171. În subsidiar, pârâții din acțiunea principală și guvernul spaniol arată că și un articol de presă scurt ar putea fi protejat prin drepturi de autor.

172. Cu privire *la al doilea aspect* al întrebării, reclamanta din acțiunea principală, guvernele austriac, italian și spaniol, precum și Comisia arată că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă nu se aplică dacă opera citată sau un alt obiect protejat nu este însoțit de numele autorului, cu excepția cazurilor în care acest lucru se dovedește imposibil. Guvernul austriac face trimitere la modul clar de redactare a dispoziției.

173. În opinia pârâților din acțiunea principală, întrebarea este inadmisibilă, deoarece răspunsul rezultă chiar din modul de redactare a dispoziției. Pe fond, aceștia arată că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă se aplică și dacă opera citată sau alt obiect protejat nu este însoțit de numele autorului sau al artistului interpret. De altfel, având în vedere modul normal de desfășurare a evenimentelor, nici nu le-ar fi fost posibil să aibă cunoștință de numele sau de mențiunea de creator a reclamantei din acțiunea principală. Agenția de unde au obținut fotografiile în litigiu primise anterior fotografiile din partea poliției, fără nicio altă mențiune, în scopul de a ajuta la efectuarea cercetărilor sau în vederea conferințelor de presă.

174. Reclamanta din acțiunea principală și guvernul italian consideră în schimb că transmiterea fotografiilor în litigiu de o agenție de știri nu ar scuti pârâții din acțiunea principală de obligația de a menționa adevăratul autor.

175. *În plus*, părțile și-au exprimat opinia și cu privire la celelalte condiții de la articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă. Reclamanta din acțiunea principală, guvernele austriac și spaniol, precum și Comisia relevă că respectiva dispoziție se aplică numai dacă fotografiile ar fi fost utilizate ca citat, prin urmare, dacă le-ar fi revenit o funcție de documentare. Pentru aceasta, nu ar fi suficient să fi fost utilizate doar pentru a atrage atenția cititorului asupra relatării.

176. În opinia guvernului austriac și a Comisiei, articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă poate permite și citarea unor imagini întregi, dacă acest aspect este oportun prin scopul citării. Or, în acest caz, capătă o însemnătate deosebită tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din directivă. Guvernul italian și Comisia au îndoieli că în acțiunea principală este îndeplinită tripla condiție, în special cea de a doua și cea de a treia condiție.

177. Dimpotrivă, pârâții din acțiunea principală susțin că sunt îndeplinite și celelalte condiții de la articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă. În special, publicarea s-ar fi făcut în cadrul unei practici corecte, întrucât fotografiile publicate au fost obținute de la terți care nu au exprimat nicio rezervă. În plus, trebuie să se țină seama de dreptul la liberă exprimare.

2. Apreciere juridică

178. După cum rezultă din ordonanța de trimitere, și cea de a doua întrebare preliminară trebuie interpretată în lumina opiniilor juridice pe care OGH le-a exprimat în procedura

privind măsurile provizorii [59], în cadrul cărora OGH a arătat că, potrivit dispozițiilor legislației naționale, este posibilă utilizarea liberă de citate în ziare și reviste, însă citarea unor imagini întregi este posibilă numai dacă este oportună având în vedere scopul citării și dacă valoarea economică a fotografiei nu se reduce în mod semnificativ.

a) Cu privire la primul aspect al întrebării

179. Prin intermediul primului aspect al întrebării, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 se aplică în cazul în care mijlocul de informare în masă în care se găsește citatul nu se bucură de protecția dreptului de autor.

180. Această întrebare este pertinentă. Contrar opiniei pârâților din acțiunea principală, nu este necesar ca instanța de trimitere să examineze mai întâi dacă dreptul de autor protejează articolele. Astfel, cererile de pronunțare a unei hotărâri preliminare potrivit articolului 267 TFUE nu trebuie să aibă un caracter subsidiar, în sensul că instanța de trimitere nu trebuie să soluționeze toate celelalte aspectele ale litigiului înainte de a sesiza Curtea cu o întrebare preliminară.

181. Și în acest context trebuie arătat în primul rând că posibilitatea de limitare potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 este facultativă pentru statele membre și, astfel, în principiu, rămâne la aprecierea lor dacă prevăd respectivele limitări în legislația națională, precum și modul în care le formulează în cadrul stabilit de dreptul Uniunii, ținând seama de rezervele menționate la punctul 148 din prezentele concluzii.

182. În această conjunctură trebuie înțeleasă întrebarea instanței de trimitere, care urmărește să afle dacă un stat membru depășește cadrul stabilit prin dispoziția menționată de drept al Uniunii atunci când nu subordonează, în legislația națională, dreptul de a utiliza citate condiției ca articolul de presă care utilizează citatul să fie protejat la rândul său prin dreptul de autor.

183. La această întrebare trebuie să se răspundă negativ.

184. În primul rând, textul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă nu prevede o asemenea condiție limitativă.

59 — A se vedea punctul 38 din prezentele concluzii.

185. În al doilea rând, din directivă nu rezultă alte elemente care să sugereze o asemenea condiție. Dimpotrivă, din legătura sistematică cu alte posibilități de limitare prevăzute la articolul 5 alineatul (3) din directivă rezultă că aceste posibilități de limitare nu se întemeiază nicidecum pe concepția că limitarea dreptului de autor pentru o operă nu poate fi acordată decât în favoarea unei alte opere.

186. În al treilea rând, considerăm că nici scopul respectivei dispoziții nu pledează în favoarea unei asemenea interpretări. Posibilitatea de limitare potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă trebuie interpretată în lumina interesului în realizarea unui schimb liber de idei. Prin urmare, această posibilitate de limitare servește în special realizării libertății de opinie și libertății presei. Declarațiile care la rândul lor sunt protejate de dreptul de autor se pot încadra fără dificultate în domeniul de protecție al acestor drepturi fundamentale.

187. În al patrulea rând, nici din Convenția de la Berna revizuită, care formează baza conceptuală a posibilității de limitare potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă [60] și în lumina căreia aceasta trebuie interpretată, nu rezultă niciun element care să susțină o asemenea interpretare restrictivă.

60 — A se vedea articolul 10 alineatul (1) din Convenția de la Berna revizuită.

188. În al cincilea rând, nici tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29 nu impune să fie protejate numai citatele din opere protejate de dreptul de autor. În această privință, se poate face trimitere mai întâi la argumentele menționate anterior. De asemenea, nu există indicii că utilizarea normală a unei fotografii protejate de dreptul de autor prin citarea în opere neprotejate de dreptul de autor este afectată în mai mare măsură decât prin citarea în opere literare protejate de dreptul de autor.

189. În concluzie, trebuie să reținem că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 nu prevede o condiție obligatorie ca articolul de presă în care se află citatul în sensul acestei dispoziții să fie la rândul său protejat de dreptul de autor.

190. Întrucât articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă este facultativ pentru statele membre, acestea au în principiu libertatea de a formula dreptul de a utiliza citate, potrivit dreptului național, în sens mai strict decât permite cadrul stabilit de dispoziția respectivă de drept al Uniunii. În acest context însă, trebuie să se țină seama de alte dispoziții de drept al Uniunii, din care fac parte în special libertatea de exprimare și libertatea presei.

b) Cu privire la al doilea aspect al întrebării

191. Prin intermediul celui de al doilea aspect al celei de a doua întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle dacă excepția potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă se poate aplica în cazul în care autorul fotografiei publicate nu a fost menționat în articolele de presă. Și această întrebare trebuie interpretată în sensul că instanța de trimitere urmărește să afle dacă un stat membru depășește cadrul impus de articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă dacă, potrivit legislației naționale, un citat poate fi utilizat și fără a menționa numele autorului operei citate.

192. Contrar opiniei pârâților din acțiunea principală, această întrebare preliminară este admisibilă. Din articolul 104 alineatul (3) al doilea paragraf din Regulamentul de procedură rezultă că, atunci când răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, Curtea poate chiar să se pronunțe prin ordonanță.

193. Pe fond, această întrebare prezintă două elemente. Întrucât, potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă, numele autorului nu trebuie să fie menționat dacă acest lucru se dovedește imposibil, se pune mai întâi întrebarea când se poate accepta existența unei imposibilități în sensul respectivei dispoziții (i). De asemenea, se pune problema ce consecințe juridice trebuie să prevadă un stat membru dacă indicarea sursei nu a fost imposibilă și totuși numele autorului nu a fost menționat (ii).

i) Cu privire la imposibilitatea de a indica numele autorului

194. La articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 nu se definesc situațiile în care indicarea sursei și a autorului se dovedește imposibilă.

195. Pe de o parte, potrivit modului de redactare a respectivei dispoziții, imposibilitatea este o condiție necesară. Prin urmare, nu este suficientă doar o dificultate excesivă. Acest aspect pledează în favoarea unui criteriu destul de strict. În același sens militează și obiectivele pe care se întemeiază Directiva 2001/29 – un nivel ridicat de protecție și o remunerație adecvată [61]. De asemenea, din folosirea verbului „se dovedește” [62] rezultă că trebuie să se aștepte din partea celui care citează cel puțin anumite eforturi pentru a stabili sursa și numele autorului.

61 — A se vedea considerentele (4), (9) și (10) ale Directivei 2001/29.

62 — În engleză „turns out to be”, în franceză „s'avère”, în olandeză „blijkt”, în portugheză „se revele”, în slovenă „se […] izkaže”, în spaniolă „resulte”. Mai puțin clar în versiunea italiană, „in caso di”.

196. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de faptul că dreptul de a utiliza citate servește realizării libertății de exprimare și libertății presei. Nu trebuie să se impună cerințe atât de stricte în privința imposibilității încât dreptul de a utiliza citate să nu își mai găsească practic aplicare în cazul unui autor care nu poate fi identificat.

197. În plus, aprecierea faptului dacă indicarea autorului este imposibilă în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă trebuie să se facă ținând cont de toate circumstanțele cazului individual.

198. Prin urmare, în speță, instanța de trimitere trebuie să țină seama de circumstanța că fotografiile în litigiu au fost utilizate în cadrul unui apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor. Într-un asemenea caz, cel care citează se poate baza fără discuție pe faptul că persoana care se află în posesia efectivă a fotografiei deține și drepturile asupra acesteia. Totodată, într-un asemenea caz trebuie să se ceară celui care citează ca, în cazul în care numele autorului nu este evident din fotografie, să facă cercetări ulterioare asupra acestui aspect. Numele autorului nu este inclus, de regulă, pe fotografiile utilizate în activitatea de cercetare.

199. În favoarea unor cerințe stricte în ceea ce privește obligațiile pârâților din acțiunea principală pledează și tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din directivă. A doua și a treia condiție de la articolul respectiv impun să nu se intre în conflict cu exploatarea normală a operei și să nu se aducă în mod nejustificat atingere intereselor legitime ale titularului dreptului. Prezenta cauză se caracterizează prin aspectul că dreptului de autor al reclamantei din acțiunea principală i se adusese deja atingere prin măsurile de cercetare, așadar, prin măsurile luate în scopul siguranței publice, iar respectivele măsuri au făcut ca fotografiile în litigiu să fi fost reproduse fără consimțământul său și fără să fie menționată ca autoare a imaginilor. În opinia noastră, pentru ca într-un asemenea caz dreptul de autor să nu fie complet lipsit de valoare, se poate accepta numai în situații excepționale ca persoana care citează să poată invoca, fără cercetări corespunzătoare, faptul că indicarea autorului a fost imposibilă.

200. Fără a dori să anticipăm aprecierea care urmează să fie realizată de instanța de trimitere, în opinia noastră, ținându-se seama de indicațiile din ordonanța de trimitere privind situația de fapt, rezultă destul de clar că indicarea numelui nu era imposibilă pentru pârâții din acțiunea principală.

ii) Cu privire la consecințele juridice în cazul în care nu a fost imposibilă indicarea sursei și a numelui autorului

201. Dacă instanța de trimitere urmează să concluzioneze că indicarea numelui autorului nu era imposibilă, se pune întrebarea ce consecințe juridice trebuie să prevadă un stat

membru într-un asemenea caz. O abordare posibilă în această situație este aceea că publicarea fără acordul autorului este inadmisibilă. O altă abordare demnă de a fi luată în considerare este aceea că publicarea în acest caz rămâne posibilă, însă autorul are dreptul la menționarea numelui său.

202. Considerăm a fi compatibilă cu articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 numai abordarea potrivit căreia citatul fără menționarea numelui și fără acordul autorului constituie o publicare ilegală.

203. În acest sens pledează, în primul rând, modul de redactare a articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29, care dispune că un stat membru poate prevedea dreptul de utilizare a unor citate numai în măsura în care este indicată sursa, inclusiv numele autorului. Acest aspect lasă să se înțeleagă că suntem în prezența unei condiții pe care un stat membru care își exercită competența în temeiul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă trebuie să o respecte în mod obligatoriu.

204. Această interpretare este confirmată, în al doilea rând, de faptul că o asemenea condiție trebuie utilizată în legătură cu alte condiții din respectiva dispoziție, care, la rândul lor, trebuie să fie respectate, evident, în mod obligatoriu. Este vorba despre condiții care privesc utilizarea citatelor în conformitate cu practica corectă și în măsura în care se justifică prin anumite scopuri speciale.

205. În al treilea rând, în acest sens pledează și obiectul și finalitatea condiției menționate. În principiu, un autor deține capacitatea de a decide cu privire la utilizarea operei sale. Este adevărat că articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă dă posibilitatea unui stat membru de a limita drepturile autorului în interesul libertății de exprimare și al libertății presei. Cu toate acestea, autorului trebuie să i se rezerve un nivel minim de control prin obligația indicării sursei și a numelui său. Autorul trebuie să poată controla, printre altele, dacă utilizarea operei sale nu depășește limitele unei citări permise. O abordare potrivit căreia reproducerea ar fi permisă și fără indicarea numelui autorului și potrivit căreia ar exista numai un drept la indicarea numelui ar face să apară riscul ca autorul să nu poată utiliza în mod eficient această posibilitate de control. Dacă numele său nu este indicat, autorul este în pericol ca în multe cazuri să nu știe nimic despre utilizarea operei sale.

206. Argumentele menționate arată că indicarea numelui trebuie să fie privită drept o condiție obligatorie pentru posibilitatea de limitare în temeiul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă. Nerespectarea acestei

condiții face, așadar, ca reproducerea să nu poată fi justificată în temeiul acestei limitări [63].

iii) Concluzie

207. În concluzie, trebuie să se considere că, în cazul în care numele autorului unei fotografii nu este indicat, deși indicarea nu s-a dovedit imposibilă, se depășește cadrul stabilit de articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă pentru citarea fără consimțământ. O indicare a numelui nu se dovedește imposibilă dacă persoana care citează nu a luat toate măsurile care par adecvate pentru identificarea autorului, ținând seama de circumstanțele cazului individual.

c) Observații suplimentare

208. A doua întrebare preliminară privește numai două aspecte care prezintă importanță în cadrul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă. Întrucât, în procedura preliminară, instanței de trimitere i se pot furniza toate indicațiile care par a fi utile pentru soluționarea acțiunii principale [64], am dori ca, pe lângă cele două aspecte ale întrebării prezentate de instanța de trimitere, să ne ocupăm de trei alte aspecte care privesc limitele cadrului de drept al Uniunii stabilit la articolul 5 alineatul (3) litera (d) și la articolul 5 alineatul (5) din directivă. În primul rând, ne referim la condițiile în care se consideră că există un citat în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 (i). În continuare, se pune problema dacă o citare integrală poate fi un citat în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă (ii). În final, am dori să ne ocupăm și de îngrădirea stabilită pentru această posibilitate de limitare prin condiția ca utilizarea citatelor să fie în conformitate cu practica corectă și cu tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din directivă (iii).

i) Citate în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei

209. Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 relevă că statele membre pot prevedea excepții și limitări în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei. Prin

63 — A se vedea în acest sens și Götting, H.-P., în Löwenheim, U., *Handbuch des Urheberrechts*, Beck, 2010, articolul 32 punctul 12.

64 — A se vedea punctul 117 din prezentele concluzii.

urmare, criteriul decisiv este ca reproducerea să fi urmărit scopul citării.

210. Noțiunea de citat nu este definită în directivă. Potrivit semnificației uzuale în limbajul curent, pentru a fi în prezența unui citat este deosebit de important ca produsul intelectual străin să fie redat nemodificat, de o manieră recognoscibilă. Or, numai acest aspect nu este suficient, după cum evidențiază exemplele menționate la articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă, potrivit cărora citatul trebuie să fie utilizat în scopuri cum sunt cel al criticii sau al recenziei. Dimpotrivă, trebuie să existe și o legătură de fond cu opera citată, sub forma unei descrieri, a unui comentariu sau a unei aprecieri. Citatul trebuie, așadar, să constituie o bază de discuție.

211. Revine instanței de trimitere să constate dacă pârâții din acțiunea principală au urmărit un asemenea obiectiv prin publicarea fotografiilor în litigiu. Desigur, nu se poate pleca de premisa că suntem în prezența unui citat în sensul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă dacă din articole lipsește legătura de fond necesară. În special atunci când fotografiile în litigiu urmează să fie utilizate numai ca „element de incitare", pentru a stârni curiozitatea cititorilor, fără ca respectivele fotografii să fie discutate în textul însoțitor, nu poate fi prezumat un scop al citării potrivit articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă.

ii) Citarea integrală

212. În continuare se pune problema în ce măsură articolul 5 alineatul (3) litera (d) din directivă cuprinde și citarea integrală. Potrivit semnificației sale obișnuite, un citat este în principiu doar un extras parțial dintr-un text. Or, în cazul fotografiilor, nu pare exclus ca un citat integral să poată constitui un citat în sensul respectivei dispoziții. În cazul acestei opere poate fi necesară redarea totală pentru a putea realiza legătura de fond necesară. În cazul în care, în temeiul articolului 5 alineatul (3) litera (d) din directivă, ar fi posibilă publicarea doar a unor părți din fotografie, acest aspect ar limita simțitor domeniul de aplicare al respectivei dispoziții în ceea ce privește fotografiile.

213. Întrucât în cazul citării integrale nu este vorba despre o încălcare lipsită de relevanță a dreptului de autor, capătă o deosebită însemnătate celelalte condiții, precum condiția ca respectivul citat să fie în conformitate cu practica corectă și tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din directivă.

iii) Alte condiții

214. Instanța de trimitere va trebui să examineze în acțiunea principală dacă publicarea fotografiilor în litigiu corespunde cu practica uzuală și dacă îndeplinește tripla condiție de la articolul 5 alineatul (5) din Directiva 2001/29. În acest context, trebuie să se aibă în vedere în special dacă, prin citarea integrală a fotografiilor în litigiu în ziare, reviste și pe paginile de internet ale pârâților din acțiunea principală, au fost restrânse considerabil posibilitățile sale de vânzare și au fost încălcate nejustificat interesele reclamantei din acțiunea principală.

X — Concluzie

215. Având în vedere considerațiile anterioare, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare după cum urmează:

„1) Noțiunea de legătură strânsă, potrivit articolului 6 punctul 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretată în sensul că presupune existența aceleiași situații de fapt și o legătură juridică suficientă între acțiunea formulată împotriva pârâtului care are domiciliul în raza teritorială a instanței (acțiunea de bază) și cealaltă acțiune. Nu se poate considera, într-o situație precum cea din speță, că este vorba despre aceeași situație de fapt în cazul în care comportamentul imputat pârâtului din acțiunea de bază și cel al celorlalți pârâți reprezintă un comportament paralel neconcertat.. O legătură juridică suficientă poate exista și atunci când în ambele acțiuni își găsește aplicarea o legislație națională diferită, care nu este pe deplin armonizată.

2) a) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte

ale drepturilor de autor și ale drepturilor conexe în societatea informațională trebuie interpretat în sensul că un stat membru are competența de a permite citarea unei opere și fără consimțământul autorului, chiar dacă articolul de presă în care se utilizează citatul nu este, la rândul său, protejat de dreptul de autor.

2) b) De asemenea, respectiva dispoziție prevede în mod obligatoriu ca persoana care citează să indice numele autorului unei fotografii protejate de dreptul de autor, în măsura în care acest lucru nu se dovedește a fi imposibil. O indicare a numelui nu se dovedește imposibilă dacă persoana care citează nu a luat toate măsurile care par adecvate pentru identificarea autorului, ținând seama de circumstanțele cazului concret.

3) a) Articolul 5 alineatul (3) litera (d) din Directiva 2001/29 trebuie interpretat în sensul că, în cazul unui apel la sprijin pentru efectuarea cercetărilor care urmărește un scop de siguranță publică în sensul respectivei dispoziții, un stat membru poate permite reproducerea de către mass-media a unor fotografii protejate de dreptul de autor, fără consimțământul autorului, în măsura în care scopurile vizate prin cercetare nu au fost atinse și reproducerea servește în mod obiectiv atingerii acestor scopuri.

3) b) Mass-media nu poate invoca direct această dispoziție pentru a justifica reproducerea fără consimțământul autorului.

4) Potrivit articolului 6 din Directiva 93/98/CE a Consiliului din 29 octombrie 1993 privind armonizarea duratei de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe, respectiv din Directiva 2006/116/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe, o fotografie portret se bucură de protecția dreptului de autor dacă este o creație intelectuală originală a

fotografului, ceea ce presupune că fotograful a dat o notă personală fotografiei portret prin utilizarea posibilităților de creație artistică existente.

Publicarea unui portret-robot realizat pe baza unei fotografii portret protejate de dreptul de autor reprezintă o reproducere în sensul articolului 2 litera (a) din Directiva 2001/29 dacă elementele care conferă modelului caracterul unei creații intelectuale originale sunt încorporate și în portretul-robot."